

Срби у писаним изворима (1)

Аутор: Миодраг Милановић

Објављено: 13/01/2014, 10:13

*ЦЕОПОМ-Истина ће у неколико наставка објавити фељтон **Срби у писаним изворима**, антрополога **Миодрага Милановића**, човека који својим смелим приступом археолошким и историјским истраживањима руши устаљене поставке о пореклу Срба и њиховом развоју на овим просторима, које су углавном засноване на германским или англо-саксонским теоријама о пореклу народа и држава.*

Његов рад посебно добија на значају данас када нови светски поредак, кроз српску политичку елиту, као и званичне и полузваничне државне институције, отворено покушава да избрише национални идентитет Срба, као и њихову верску и државну аутохтоност.

Милановић је дипломирао 1979. на Филозофском факултету у Сарајеву. Током 1976. слушао је предавања М. Фукоа, које је овај држао у Високој школи у Паризу и то га је заинтересовало за структуралну антропологију, чији је промотер био К. Леви-Строс, што га је усмерило у ове области. Осамдесетих учествује у низу мешовитих британско-француских експедиција у Ирану, Ираку, Нубији. Једно време био је уредник у часопису за популаризацију науке „Галаксија“. Написао је више књига („Светска блага, изгубљена и нађена“, „Мит, магија и религија“ итд) и обишао фасцинантан број археолошких локалитета у свету. Живи и ради у Београду.

Илирија

Говорећи о Хему (Балканско полуострво), Херодот помиње Трибалску равницу док, о племену, по коме је она добила име, нема помена код оца историје. Слично је и са Илирима. Историчар углавном пише о Илирији док, тек на једном месту, вели да су Венети илирско племе. То, донекле, кореспондира са мишљењем немачког историчара Густава Косине који сматра да су Илири населили Балкан из Лужице те да је, Народ поља са хумкама, својом сеобом, око XIII века пре Христа, потиснуо Грке са Хема. Другим речима, Илири су били српски досељеници са европског севера.

Кад је по среди српско-вендско насељавање Германије, теза (супротна оној што је заступа Косина), о сеоби из Илирика преко Дунава и даље у централну и северну Европу, има своје заговорнике у немачкој историјској науци, почевши од Шотгена и Крејсига, с почетка XVIII века, до слависте Х. Кунстмана, крајем XX века. Ову тезу подупиру најновија генетска истраживања харвардског професора Кљосева. Они веле како је српско-вендска сеоба ишла са југа, из Илирије, преко Моравске и Чешке; након миграције, населили су и основали српско-вендска краљевства средњевековне Германије. Кунстманов став је: «Словени Чешке, Словачке, Немачке, Пољске, Русије и суседних земаља, пореклом су са Балкана, углавном из Илирије (Далмације); етноними, имена владајућих династија, имена места, хидроними, топоними, ортоними... у западнословенским и источнословенским земљама, изведени су од српских и словенизованих корена из Илирије и земаља што се граничише са њом». Лингвисти В.В. Иванов и Т.В. Гамкрелидзе подсећају да је подручје Балкана најстарији центар цивилизације у Европи, да је слика изворног протоиндоевропског пејсажа, изведена из лингвистичке реконструкције протијезичких правила, изван подручја Средње у Источне Европе.

Легенда каже, праотац Илира био је истоимени син Истра; имао је шест синова и три кћери – по њима су илирска племена добила имена. Стефан Византинац пише о Ахилу, најславнијем Илиру свих времена, именујући га Енхелејом и, по њему, све остале, Енхелејцима. Филип Брије вели да је име Илира и Илиријума, њихове земље, било познато већ од 2637.г. од (митског) стварања света, излажући легенду о протеривању Кадма из Амфиона и његовом склањању у илирске пећине што, по њему, се прозваше Кадмове. Ту је сиромашки живео и умро са женом Хармонијом. Путописац Шимнус из Хија, описује становнике Илирије: „На великом илирском пространству многи народи живе; између њих једни далеко од мора станују, кажу, а други су у крају при мору Јадранском; неки живе под влашћу краљева, други служе кнежевима; остали живе на свој особен начин. Кажу да су јако богобојажљиви, праведни и према путницима предусретљиви: воле да се друже, окренути су послу своме, поносити“. Скилак наводи границе Илирије, од истока Кераунијских планина и горја Хема, до западних делова Епира и Јадранског

мора, укључујући простор Албаније, Дакије: „... затим до горње крајине, Тракије уз море, најпосле преко Дунава и Паноније“.

Простор Паноније, саставни је део Илирије пре римских освајања, обухватајући ушће Тисе у Дунав и област ове две реке, односно стару Дакију: „Све преко Дунава, с једне и друге стране Тисе и Дакија старинска, прије Римљана Панонијом се зваше,“ пише Иван Шваер, настављајући: „Пре Паноновог доласка (Панон је био епонимни оснивач Паноније, установљене после Тројанског рата, кад на Балкан долазе илирска (венетска) племена), Туске овде становаше, али су од Туска, у оно време од Грка називаних Келтима (неко их зваше и Галима), до Илира названих Панонима и, од Скита касније називаних Сарматима, сви беху протерани и далеко су од ових крајева сузбијени били, то је истина“. Шваер је под Тускама подразумевао, вероватно, будуће становнике Тоскане (Tuscia) која обухвата већи део данашње Умбрије и Лација – простор насељен Етрурцима (Расенима) од XII века пре наше ере. Име Туска (Tuisci) среће се у историјским изворима као назив Теутонаца или Кимера (Cimerians) народа који је окупирао обале реке Роне у Немачкој, за време док је та област била доминион Римског Царства.

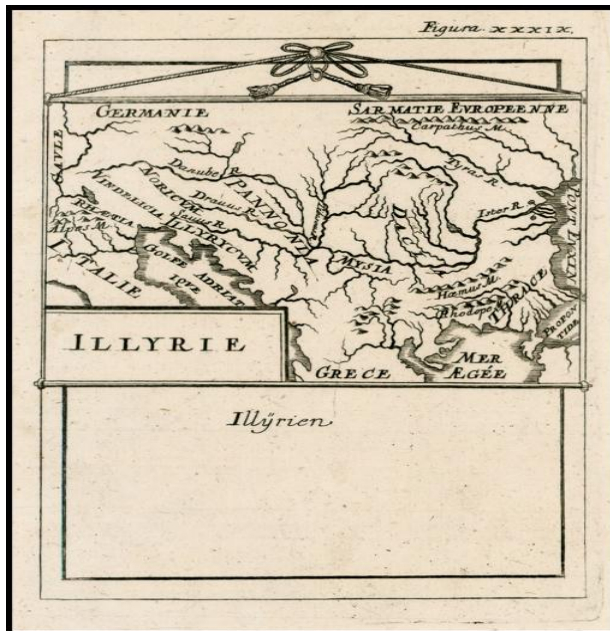
Илирија – мапа

Кућна божанства

Јадранским Венедима и Илирима није било непознато име Срб, Србин, Србаљ, што долазују имена њихових градова: Сервиодурум, Сербецијум, Сорба, Сербинум... Озлоглашена теза да је илирско име протосрпски етник за Шафарика је неупитна: „Јер, да су стари Илири били стварно истребљени, те да Словени немају ништа друго до разроване градове по целој Илирији, или да су упали у пустињу без људи, како би онда дошло до тога да, још и данас, постоје сва имена са простора Илирије и Тракије, споменута од старих историчара и географа, уз незнатне измене? Без непосредног језичког наслеђа међу људима, то би се могло објаснити још једино божанским открићем“. У својим Славјанским старожитностима, након извођења сведочанстава о распрострањености српског имена и његових изведеница, Шафарик каже: „Једно тако прастаро и, у завичају дубоко укоренењено име, а за странце необично, могло је да води своје порекло и да има најприродније значење само на свом завичајном тлу“.

Што се тиче језика којим су Илири говорили, Лаоник Халкокондило пише: **„Сарматски језик врло је сличан илирском или, то је словенски језик којим се још и данас говори у Илирији, на источним обалама Јадрана. Данашњи илирски језик беше онај којим говорише Трачани, данас сачуван још само у остацима“**. Клуверијус примећује: **„Илири, Германи, Гали, Хиспаници и Британци, сви под једним именом Келта су се звали и сви једног покољења и језика су били, потичући од Аскенеза“**. **Аскенез је легендарни Гомеров син и Јафетов унук, праотац Трачана**. Историчар Ливије, записује неколико србофоних топонима, за време проласка римске војске из Азије на Хелеспонт, кроз Тракију, римске године 562. На челу војске били су Ливије Салинатор и Валерије Месала. Путујући, први дан дошли су по потока званог Малени и до места званог Цепље Село. Други дан стижу у Шарено село; од тог села путовали су дан хода до Пријепоља, где су се утаборили. Кроз сва трачка места, римска војска, на чијем челу је јахао конзул Манлијус Вулсо, путоваше са великим страхом. Циљ путовања били су грчки градови Аполонија и Неапол. Иван Шваер закључује: „Језици народни не могу се пуно преправљати и ту нема двојбе. Што се илирскога језика тиче, он не трпи никакве промене. У старо доба, немачки језик се пуно разликовао од овога што је сада, док је илирски задржао свој природни изговор, што се види из једног записа у римском Арацелитанском манастиру, а гласи: **„Катарини, краљици Босанској, Стипана Херцега од светога Сабе, од порода Јелине и куће цара Стипана рођеној. Томаша краља Босанскога жени; Која живи године 54 и премину у Риму на лито Господње 1178“**. Бохорић, Палатин, Ламбецио, Колар, Бомбарди, Асеман, Диканж, Саски, овај натпис истражују те сваки Илир и Славинац може рећи, без обзира који наш језик говори, да овим речима, нити у изговору нити у чистоћи, ништа не мањка у односу на данашњи“. О Илирима су писали Грци Теопомп, Агатархид из Книда и путописац Псеудо Скилак, оставивши у свом Периплу (пловидба), добро документован запис о седиштима Илира на источној обали Јадрана. Агатархијус

(Agatharchius) је, приликом посете острву Вису, записао да Вишани праве најбоље вино на свету.

Илири (Ιλλίριοί) су, највероватније, своје име добили по кућним божанствима ларима (Λάρίοι), заштитницима дома; овај култ ће Римљани, у потпуности преузети од Илира. Илирик, поменут као Илјурик или Инорик, можда има неку везу са Илиосом, Илијем, тројанском догрчком државицом и племеном Дардана, као што се помиње у Несторовој Хроници, уз тврдњу да су Словени пореклом са Подунавља. Плиније, Дардане сврстава у најљуће Илире, наводећи да су заузимали простор некадашње горње Мезије, данашње Србије и Тракије. Део дарданског племена становао је у Фригији, ратујући са Македонцима. За ове Дарданце, Стефан Византинац вели да су саградили Троју или Илијум. У поеми о Енеју, Вергилије записује: „Они који су рођени у земљи Дарданији, Фригију освојише и градове подигоше; Трачки Самон прозваше Самотраком».

Међу бројним илирским племенима (забележено их је преко двадесет), владало је родовско, племенско уређење, а у неким заједницама, код Либурна и Јапода, на пример, као код Сармата, био је присутан један облик матрилинеарног, гинекократског уређења. Неговали су култ Сунца и змије. Занимљиво је да се хититска змија Илуријак зове као овај народ но, ту као да престаје свака сличност. Највећа племена била су Ауторијати, Даорси, Либурни, Јаподи и Далмати. Либурне, Стефан Византинац именује Таулантима и наводи да су приправљали медовину. Плиније говори о њима као првим становницима либурнијске области. Луције цитира ауторитативног Скилакса из Каријанда који каже: „Тауланци су народ илирски“.

Народ Далмата

Према Помпонију Мели, најстарији становници Илирика били су Енхелеји. Мела је изричит кад каже: „Племена која сам идентификовао, сва знана, припадају народу Илира“. Становали су, како наводи Бохарт у свом Земљопису, на обалама реке Ризон где су подигли истоимени град, данас Рисан. Скилакс, кога обилно цитира Иван Лучић (Lucius), смешта њихову земљу између река Неретве и Дрине, напомињући да се Ризон некада звао Енхелеј – недалеко од овога града живели су Кадмо и Хармонија: „И назив древне Енхелеје окренуо се да сведочи Кадмову смрт“. Овидије помиње Кадма и његову жену; Кадмо се креће вукући се по земљи као змија, у рупи станујући. Историјски извори смештају Ауторијате у предео најближи епирском, спомињући град Амбракију и реку Етерон.

Иван Луцијус, цитирајући Скилакса из Каријанда (а, кога другог?), записује: „Даље, на реци Нарони, налази се варош Нестија; река је прилично широка, обзиром да три лађе на весла могу по њој паралелно да броде. Од мора, па до ове вароши, има 80 стадија. На овој земљи, покољењима, живи народ Мана што Илири јесу. Покрај Нестије се налази велико језеро, пружајући се све до територије племена Ауторијата. Језеро се налазило у долини делте реке Неретве. С њима се међе непознати варвари, Хилима названи, који на полуострву, близу мора, станују... Илири се до Јонског мора пружају“. Хили су били, највероватније, Хумљани, а поменуто полуострво се односи на Пељешац.

О земљама Илира, Скилакс, у свом Периплусу, наставља: „Либурни, народ Илира што покрај мора борави, простире се до Корчуле и Алкинојеве аде. Овде је грчка трговачка колонија и лука Хераклеја. Овде живи и народ Лотофага назван по једном дрвету – ко окуси његов плод све што је знао ће заборавити. Тауланци су, такође, народ илирски, саградили су град Епидамнус на реци Паламнус. Од Епидамна, до грчког града Аполионије, има 50 стадија. Од Аполоније до Амантије има 330 стадија; од Амантије је 60 стадија удаљена река Еас, што у море утиче. Ова места окружује Кераунијско горје Епира“. Страбон пише да су Тауланци били најбољи и највећи илирски народ, као и Плиније. Стефан Византинац у Епир смешта племе Перхеба и каже како су брдо Пинд по њима прозвали. Проперције вели: „Или, зашто су Перхеби, врхове Пинда уздрмали?“.

Помпоније Мела, за илирско племе Партена, вели да је из Македоније отишло у Илиријум, ка пенетској области, где су подигли град Парту крај потока Ена, јер нису могли издржати намете краља Филипа, Александровог оца. У Србији, ближе обалама Дунава, Птолемеј помиње племе Даорта, односно Дортика, што истоимену варош саградише. Међу Партенима и Ауторијатима, наставља Мела, живели су Дасерети, још пре времена када се та област почела, од Грка, Македонијом називати.

Народ Далмата, помиње се као словенско, односно српско племе што, последично, важи за сва илирска племена: „Словени што се називају Далматима и Боемима, Срби су“. Далмати, велико и моћно племе, насељено на источној јадранској обали, водило је против Рима четири велика рата. Први, од 156- 155. године пре Христа, када је војсковођа Сципион Насица разорио градину Делминион на Дувањском пољу и потчинио Далмате. Рат 119- 117.г. пре н.е. отпочео је конзул Цецилије Метел јер су се Далмати проширили све до обале Јадрана. Проконзул Гај Косканије освојио је Солин, важан трговачки центар Далмата, диктирајући пораженима рах Romana. Последњи, четврти рат, вођен је 34 и 33.г. пре н.е. Октавијан је, Клис, главну градину Далмата, освојио и то је био њихов коначни пораз пред брахијалном империјалном силом. Исходили су, за себе, статус федерата.

Птоломејева мапа

Јаподи, насељени између река Купе и Уне, до Велебита и Винодола, на подручју данашње Лике, имали су статус ограничене аутономије у Риму са поглаваром (Propositus Iarodum) на челу, бираним из властитих редова. Били су вешти градитељи камених градина, места са око 3000 становника. Најпознатије градине биле су Хумац, Винчица, Витал и Латица. Најмоћније илирско племе били су Либурни; насељавали су Северну Далмацију и Кварнер. Организовани су у декаполије, друштвене групе окупљене око полиса. Били су вешти трговци и поморци, нарочито се истичући у грађењу трговачких и ратних бродова. Са Римом су остварили одличне трговачке везе, градећи ратне и трговачке бродове за потребе Царства.

За проучавање историје Илирије, незаобилазно дело је Фарлатијева *Illyria Sacrum*, осмотомна историја цркве коју су, у XVIII и XIX веку, приредила три италијанска језуитска свештеника: Филипо Ричепути, Данијеле Фарлати и Јакобо Колети. Служећи као венецијански војни свештеник, Ричепути је увидео потребу за историјом цркве у земљама древне Илирије. По повратку у Рим, 1720.г. поднео је цркви кратак план књиге. Уз папску подршку, првих седам књига је објављено под Фарлатијевим именом, уређивачем првих пет томова. Први том је објављен 1751.г. а преосталих осам 1819. године.

Фарлати каже: „У историјском смислу, постоје две Србије, једна Србија је Приморје или Приморска Србија“. Приморска Србија се још назива и Горњом Далмацијом. Повремено, Фарлати употребљава термин Медитеранска Србија тврдећи да она почиње од реке Цетине; у њен састав улазе Неретванија, Захумље, Травунија-Конавле и Дукља: « **Неретљани, Захумљани, Травуњани-Конављани, Дукљани – сви су Срби**“. По Фарлатију, жестоки Срби са Неретве прокрчили су пут стварању српских жупанија и, најпосле – српској државности: „Народ Срба, немилосредно агресиван и њина господа, од четири жупаније, краљевство Срба у приморју установише“. Са Неретве се власт шири на Захумље тј. Травунију, са средиштем у Требињу; епонимни Павлимир започиње обнову државе, где **Дукља постаје центар српске државности – ту је основана српска црква под чијом јурисдикцијом су били Бар, Будва, Котор, Улцињ, Свач, Скадар, Дриваст, као и Србија, Босна, Травунија, Захумље и Неретванија.** Након припајања Неретве Захумљу, приобаље, између Цетине и Неретве, назива се Крајином, «подручје које у целости припада краљевству Срба». Део Приморске Србије, од Цетине према истоку, укључујући Горњу Далмацију, назива се војводством св. Саве или Херцеговином.

Ко су били Трачани

По Фарлатију, унутрашњост Србије назива се Загорјем: „Загорје се састоји од два дела, Босне и Расције-Рашке. Неки сматрају да су имена Србија и Расција једно те исто. То није тачно; Расција се не може изједначити са Србијом, нити Србија са

Расцијом. Расција је само један део Србије. Ова забуна вероватно проистиче из чињенице да се рашка литургија служи и у Србији и у Расцији“.

Антички писци слажу се у једноме, када о Трибалима говоре као о самосвојном народу. Страбон их убраја у Трачане, Стефан Византинац у илирска племена. Подручје које у целости припада краљевству Срба. По Платону, Трачани су припадали огранку скитског народа. У Хомеровој Илијади, били су савезници Пријама у Тројанском рату. Поред Трибала, Страбон помиње следећа највећа трачанска племена: Бесе, Дентелете, Гете, Меде, Мезе и Серде.

Трачка племена заузимају су, релативно, велики простор те их, Херодот, назива највећим народом. Многобројна трачка племена често су водила међусобне жестоке ратове интензивирани од VI века пре н.е. Олибије бележи: „Пошто Трачани са свих страна окружују Византинце, простирући се од мора до мора, стално су у мучном рату са Трачанима, будући да није могуће заувек се ослободити њиховог непријатељског деловања, чак ни после успешно проведених припрема до победе. Варварски народи и њихове династије сувише су бројне. Кад се први победе, на њихово место пристижу други, трећи, још бесније нападајући од првих. Никакве предности нема од плаћања данка или чврстог уговора. Питам се, шта је опасније од лошег суседа и страшније од рата са варварима?“

Мапа старе Тракије

Трачанима владају Трако-скитске династије. Доласком Римљана, њихова земља је претворена у провинцију. Језик им спада у тзв. дако-мезијски, сличан трако-илирском. Трачки језик данас је немогуће реконструисати мада је остало доста инскрипција на грчком писму. Латински називи за Тракију: Threcum, Threce, за Трачане: Threces, Threici, долазе из грчких и повезане су називима Treici, Traci и, у вези су имена Троје и Тројанаца. Светоније мисли да име Трачана (Threcum, Threces), стоји у вези са гладијаторима (gladiatores) јер су се Трачани, наводно, добро служили мачевима, секући (truces, threces) непријатеље. Одакле можемо вући везу са санскритом и именом Срба (Sarbh, сећи, декапирати).

Ево сличних речи у трачком и српском језику: bhel / бело, сјајно; brioun brion / бријати се; briza / (б)рижа, пиринач; brynchos / б→д, брекати, дречати, правити галаму; bryttion / б→в врукат, врити (кад ври вода); disza / дисати, узимати ваздух; dizos / дизати; dinupula / диња; genta, genton / г→ж, жетва; germe / герма, квасац; manteia / мантија; zena / жена; rhomphaia / рмпалија, снажан мушкарац, онај ко може да руши, разара; sica / секач, нож; skalma / кама, врста ножа; skarke / шкрипа, крцкање, шкрипа шарки; titha / (т)си(тх)са, сиса; zelmis / шлем, хелм; zira / зира, туника, горњи део одеће; zelas / зеље; zibynthides / шибица. Натпис: НΥΖΙΧ ΔΕΛΕ ΜΕΖΗΝΑΙ можемо превести као Узија Дела, моја жена.

Око тумачења трибалског имена постоји низ недумица. Са више или мање довијања, њихово име тумачили су Хан, Томашек, Кречмер, Усенер, Георгијев, итд. Поред Херодота, најстарији грчки историчари, на простору данашње Србије (Панонија, Поморавље, Подунавље), помињу, уз Илире и Трибале, Сигине и Агатирсе, народ Сармата насељен на овим просторима у XIII веку пре наше ере. Према оцу историје, Трибали у V веку пре н.е. живе у Поморављу: „Из Илирије тече према северу река Ангро и улива се у Бронг, у Трибалској равници а Бронг се улива у Истар“.

Трибали, илирски Срби

Плиније, пишући о Дарданима, Целегрима, Мезима, Тракима и Скитима каже: „Са леве стране Дарданаца простиру се Трибали и Мезијска племена“. По Плинију, Дарданци су живели на трибалској територији. Према археолошким истраживањима М.Стојића Трибали су насељавали област целог српског Подунавља, Поморавља, Посавине, Колубаре, источне Србије, северозападне Бугарске и, на југу, Србије до Скопља. За њих се везују налази кнежевских гробова (сребрени и златни појасеви типа Мраморац). По Стојићу, боравак Трибала на овим просторима траје континуирано од XIII века пре.н.е. На основу богатог археолошког материјала, утврђена су четири периода у развоју Трибала: прототрибалски (гвоздено доба I, XIII – IX век пре н.е), ранотрибалски (гвоздено доба II, VIII – VII век п.н.е.), трибалски (гвоздено доба III, VI – IV век п.н.е.) и, посттрибалски (гвоздено доба IV, III – I век п.н.е.). Врло близак народ Трибалима

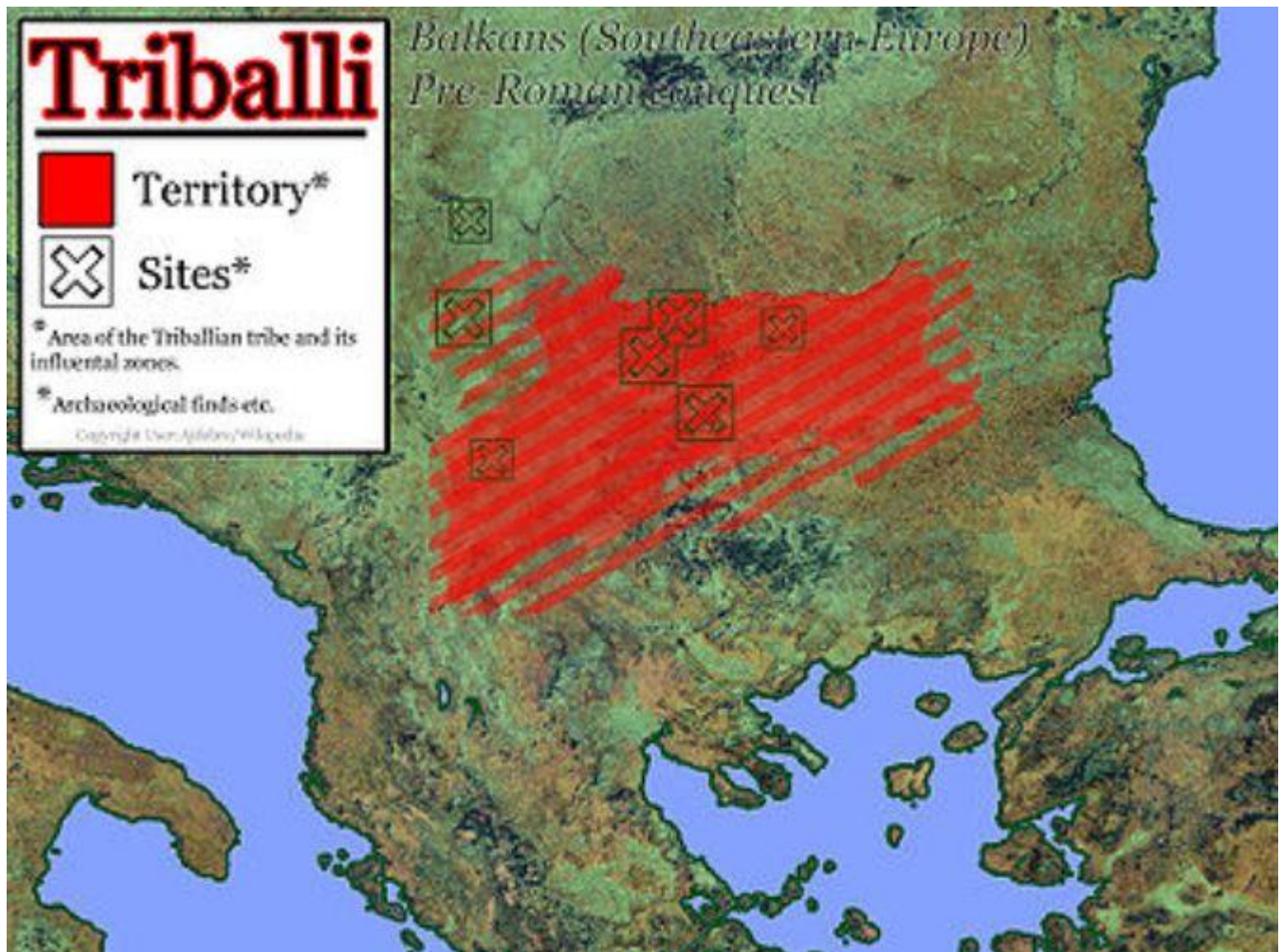
било је скитско племе Сигина, како их Херодот назива, трговцима на мало; насељавали су области Бачке, Баната и Трансилваније. На ушћу Саве у Дунав, подигли су град Сингидаву, данашњи Београд. Градину Сингидаву, као велико насеље Синга, помиње схоластичар Аполон са Родоса 240.г. пре наше ере; **ту су се, на ушћу Саве у Дунав, наводно, искрцали Јасонови Аргонаути.** Са именом Сигина повезује се истоимени град на реци Моришу; реч синг у келтском значењу бео има праиндоевропски корен те потоње име града је његова пословењена верзија. Пословењена имена Сингидаве су Сегедин и Сегестика.

Први помен о Трибалима оставио је Тукидид, лоциравши их у суседству краљевине Одриза, на реци Искер (данашња Бугарска). Комедиограф Аристофан, у Птицама, на сцену изводи трибалске богове као најварварскије од свих божанстава. О ратним походима Трибала, обавештава нас неколико античких историчара. Напад Трибала на Абдери описао је Диодор. Када се очекивао пад Абдере, Трибале је отерао римски војсковођа Хадријан.

Вођа Трибала, како бележи Аристид, звао се Халес. Током времена, Трибали су развили врло јак војни и одбрамбени систем, сачињен од многобројних утврђења од земље и палисада (паланке). Све веће области долина и река, плодне котлине и обронци брда, биле су окружене многобројним утврђењима. Посебно моћан систем направљен је на планини Јухор. Уопште, доминирали су равницом јужне Србије, простором јужне и западне Мораве, западном Бугарском и доњим током Дунава.

Средњевековни писци Трибале називају Србима. „**Трибали су Срби**,” каже Мануел II Палеолог. Наводећи Халкокондила, Адолф Бастијан каже да су Трибали илирски Срби и наставља: „Трибали, илирски Срби, долазе од Дунава и Хрватске и из земље Прусије, са северних мора, као и из Сарматије, данашње Русије“ . Мехмед Освајач, пишући о војни на Србију, користи за земљу назив Трибалија, описујући српски грб (глава вепра проведена стрелом), као инсигнију Трибала.

За овога османлију Халкокондило каже: „Махмуд, син Михајла Трибала, што значи Србина по мајци а Грка по оцу“. Хонијата записује: „Брзо након овога, он зарати против народа Трибала које неки називају Србима, такође“. Никола из Дамаска је забележио како су Трибали у борбама, снаге постројавали у четири борбена реда: напред су били најслабији, потом најсилнији, онда коњаници и, на крају, жене. Оне су, грдњама и проклињањем, спречавале бекство бораца. Занимљиво је да су на шлемовима имали уцртане очи, обојене због уверљивости, па се, за трибалске ратнике, говорило да имају два пара очију што је код Грка изазивало страх, укоченост и запрепаштење. Такође, имали су мноштво чамаца и речну флоту.

Мапа Трибалског животног простора

Према Демостену, македонски краљ Филип је заратио против Трибала 344-343 г. када је водио рат против Илира. Исократ, у свом говору 342. године пре наше ере, истиче слогу и моћ овога народа док Јустин бележи Филипово рањавање у боју са Трибалима. Пре ових непријатељстава, трибалски коњаници служише као најамници у Филиповим трупама против Скита и у династичким борбама у Тесалији код Метоне 353. године пре н.е. када је Александров отац остао без ока. 335.г. Александар Македонски креће на Трибале из града Амфипоља, у Тракији. Након што је одбацио Трачане, сударио се са трибалским краљем Сирмом и потукао га. Сирмо је био принуђен да тражи мир и потпуно се повинује Македонцу који наставља свој поход на исток.

Мањи контингент Сирмових пешака сачињавао је део војске Александра Македонског приликом његовог даљег похода. Један од заслужних војсковођа из редова Трибала звао се Стамен(ко). После императорове смрти, на Трибале су ударили Аутаријати и Келти – Скордисци. О томе пише Апијан: „Сада пак постоји много и то врло знаменитих илирских племена, што је природно у тако великој

земљи и та племена живе на пространој територији Скордиска и Трибала; они су се до те мере међусобно истребљивали у ратовима да су Трибали, уколико би преживели, пребегли преко Дунава, Гетима“.

109-108.г. пре наше ере, Еутропије бележи да је конзул Минуције Руф ратовао у Македонији са Скордисцима и Трибалима, пристиглим са севера. Поход Марка Краса на Мезију и Трибале, одиграо се 29- 28 г. пре н.е. После њихових похода, коначно су их покорили Римљани, а већи део је, како вели Еутропије, умакао преко Дунава, код Гета. У време цара Клаудија (41- 44.г.), помиње се префект Мезије и Трибалије. Дион Касије (150 – 235), вели да у Мезији, осим Меза, живе и друга племена „која се некада Трибалима зваше“. У трећем веку постоји област Трибала одакле је, због честих ратова, становништво одлазило, углавном пут Херцеговине и Црне Горе. Током владавине Диоклецијана и Максимијана, поред области Трибала, помиње се и град Осијек, на ушћу Искера у Дунав, где су доношени царски укази. Изузетно важан је податак Виктора Аурелија да је Максимијан Херкулије Трачанин, пре него што је постао цар и Диоклецијанов партнер у власти, био председавајући Трибалије Ово подразумева постојање посебне префектуре Трибала у провинцији Мезији. Област Трибалије се касније помиње као Тривалис или Травана, Травунија – српска средњевековна држава. **Трибали, илирски Срби, долазе од Дунава и Хрватске и из земље Прусије, са северних мора, као и из Сарматије, данашње Русије.**

Најстарији помени српског имена

Најстарији помен Срба односи се на античку грчку збирку натписа (скупљени записи на гробним плочама, споменицима, посудама, итд.) из 446. године пре Христа и гласи Сербилиес . Олга Луковић Пјановић, у делу Срби, народ најстарији, износи низ примера из Збирке потврђујући распрострањеност и старину српског имена у антици: Сурбис, Србин (4428), Сурбиос (4429), Урна србина Стефана (3378), Серб, Србин (3702), Антоније Србин, (2187), Лука Србин (2244), Србин Руфус (4152), Тито /Титус/ Србин (5101), Д. Србин (5821), Србин Фабије (6752), Србин Виталије (8572), Србину (1952). У збирци Грчки натписи Сицилије и Италије налазимо, између осталих, следеће натписе: Српкиња Еконимија (5995), Српкиња Онасиђа (335), Србин (1032), Сербанда, Србенда (2098), Сербелија, (2343), Сербатос (1048).

У Збирци из Беотије, уз натпис под бројем 585, означена су имена палих бораца на бојном пољу крај града Танагре. Међу њима је и један Србин, Серблије. У једном натпису са Пелопонеза, на гробној плочи, јасно је означено чији је покојник син: **«Лукије, Србина Максима син»**. **Са егејског острва Дела, долази неколико надгробних натписа где се помињу Срби: син П. Србина П (690), Г. син Србина Л (690), П. син Србина К (690), Србин, (698), Сербелија, Српкиња, (698)**. У истој збирци, означен је под бројем 669 надгробни стећак, у селу Бујурдере близу

Константинопоља, на коме је урезано име једног Србина, члана државне управе, команданта или начелника градине: Г. архонт Срба. Уз његово име урезано је и име његове супруге Наде – архонткиње. Суедин лексикон Thesaurus Linguae сачувао је име једне фригијске Сибеле именом Сарбис: „Фригијска Сибела што су је некоћ називали Српкињом“.

Древно племе Срба, поменуто у историјским текстовима, односи се и на Плинијеве Сеурбе, становнике Лузитаније, насељене у области истоимене реке Мињо, између река Корато и Лим, у данашњем Португалу. Сврставају се у пред-романско становништво Португала. За португалске историчаре Суерби су исто што и Срби, тј. Срби: «Сеурби, на латинском Срби, припадају многобројним племенима пред-романског становништва Португала. Срби су живели у области реке Мине, по којој се зове цела област, на извору реке Корато, до реке Лим, на северу земље».

Сеурби су припадали народу Лужице, односно северним Србима – ове крајеве населили су од XII до IX века пре наше ере, у времену када су Расени населили север Италије. Простор Лузитаније назван је по Лужици. Поред Сеурба, извори помињу братственичка племена Сера, Лугија и Пешића. Били су под утицајем келтске културе и због тога су прозвани Келтићима – но, једино што их са народом Келта везује је њихово заједничко индо-европско порекло. У IX веку пре наше ере, основали су свој главни град Миробригу у истоименој области, потом и друге градове: Лакобригу, Архибригу, Нестабригу, Манибригу, Братолеум...

Простор Лузитаније

Амијан Марцелин, кога цитира Гебхард, пише о Србима у Азији до IV века, када долазе на север Европе, у данашњу Немачку. **Река Лаба (Елба), вели Вибијус Секвестер, дели Србе и Немце код места Србишта.** Немачка племена била су развучена од Хелвечије, преко Боемије, па све до Елбе. Хелвечију су населили 50.г. пре наше ере, како пише Гај Јулије Цезар у Галским ратовима. Дуж ове реке нићи ће, за кратко време, многобројна српска насеља и градови. Франачки Анали помињу Србе са Елбе: «После неколико дана, поврати се из Ниемингена у Ахен и посла Карловог сина (Чарлса) у земљу Склавина који се звахе Србима са реке Елбе. У овој кампањи Милодух, кнез Склавина бежаше убијен. Армија је начинила две утврде (замка): један на обали реке Сале а други на Елби».

Срби, у врло кратком времену, заузимају територију централне и северне Европе, обухватајући територије данашње Словачке, Чешке, Пољске, Немачке, делове Мађарске, Украјине, Белорусије и Русије. Топографија тла, на коме се српски етник јасно именује, је североисточно од Босфора. Чак шест насеља у Пољској добија име Србиново, два су у Немачкој.

Срби су, већ одавно насељени у Подунављу, већ почетком V века, што доказује активност епископа Нићете у Ремезијани (данас Бела Паланка), о чему каже Енциклопедија Британика следеће: „Никета из Ремезијане (рани V век), грчки епископ, теолог и композитор литургијских стихова, чија је мисионарска активност и писање резултовала христијанизацијом српских словенских региона и увођењем латинске културе међу просте варваре у долини доњег Дунава. Други патристички писци, укључујући историчара цркве из V века Генадијуса Марсељског, сматрају Никету заслужним за промовисање латинске црквене музике међу новоконвертованим примитивним Србима која се користи у обредима од суботе увече до недеље ујутро“.

Плиније Цецилије каже: „Поред Кимерана станују Меотици, Вали, Срби Зинги, Псеси»... Клаудије Птолемеј, у својој Географији, непуна два века после овог Плинијевог навода, записује: „Између Кераунског горја и реке Ра насељени су Оринеји, Вали и Срби». По њему, Срби обитавају на подручју Закавказја у залеђу Понта, крајем II века после Христа. **Птолемеј нас извештава и о градини Србица (данашња Градишка у Панонији), што упућује на преисторијску старост насеља јер су градови, са овим именом, постојали у Малој Азији пре доласка Грка. О томе сведочи грчко преименовање реке Србице и града Срба у Ксант и Ксантос. Идентични топоними из Ликије налазе се и у данашњој хрватској Лици, одвајкада насељеној Србима. Наведени Плинијеви Срби и Птолемејеви Србои јављају се у Панонији и источно од Босфора где се уклапа простор тзв. Трипољске цивилизације чији су носиоци били Словени на тлу Илирика; ову област они су називали Северином, Инориком, Сабатијом...**

Срби у писаним изворима (2)

ПОШТОВАНИ ЧИТАОЦИ СРБСКОГ ФБРЕПОРТЕРА, УВАЖЕНИ АТРОПОЛОГ МИОДРАГ МИЛАНОВИЋ ЈЕ И НАМА ПОНУДИО ФЕЉТОН О ОВОЈ КЊИЗИ ДА ОБЈАВИМО ВАМА НА ЧИТАЊЕ... НАШ ПРИЈАТЕЉСКИ ПОРТАЛ ЦЕОПОМ-ИСТИНА ВЕЋ ГА ЈЕ ПРИРЕДИО, ПА ПРЕУЗИМАМО...

* Миодраг Милановић: Срби у писаним изворима (1)

20.01.2014. ЦЕОПОМ-Истина

Срби у централној и северној Европи

Они ће се, између године 409. и 411. населити у Боемији, Моравској, Силесији, Затору и Освјециму. Баварски Географ, дајући листу и описе градова и становника земаља северно од Дунава, помиње и Србе на неколико места. У питању је пространа територија централно- источне Европе источно од Елбе, северно од Дунава, до Црног и Каспијског мора.

Овај списак највероватније је настао на основу дела Codex Reginbertinus сачуваног у библиотеци опатије Рихенау. Ево шта пише Баварски Географ: „Први су они што Србима их зову; у њиховом региону постоји неколико градова где живе; Срби државе поседују; Срби, који краљевство имају, народ су Склавина коме своје порекло и велику афирмацију дугују“. Саксонци ће бити у сукобу са Србима, односно Србима- Склавинима, како наводе Франачки анали за годину 816.: „Зимска кампања Саксонаца и Источних Франака отпоче на Србе-Склавине јер они одбише да ураде оно што им је (од краља) императивно наређено. Нису се уплашили, тешко беше сузбити велики народ, већ су храбро пркосили и нападали, кад ови (удружени Саксонци и Франци), упадоше у један град бунтовне нације и народа побуњеника, без икаквог сажаљења“.

Лужички Срби (Сербја), населили су делове територија данашње Немачке, Пољске и Чешке, пуно раније од осталих српских и словенских племена, највероватније пре XIV века пре нове ере. У VI веку насељавају пространства између река Сале и Лабете Спреје и Нисе. Заузимали су цео регион међу рекама Одром, Бобром и Квисом на западу, Салом и Лабом на истоку; ту је и територија Беле Србије са регионом Берлина. Стари српски назив за Берлин био је Брло (врста замке за рибе, врша). Историја Франачке помиње народ Срба (Surben), кнеза Дервана и Самово царство док, Анали Франачког краљевства приповедају о краљу Срба Милодуху што погибе у бици са Францима 806.године: «Милодух, принц Склавина, убијен је». Ајнхардови Анали веле следеће: „Милодух, краљ

Склавина погубљен је“. Такође, Франачки анали помињу, историји непознатог, српског војног заповедника Тунгла који се беше истакао у војној вештини.

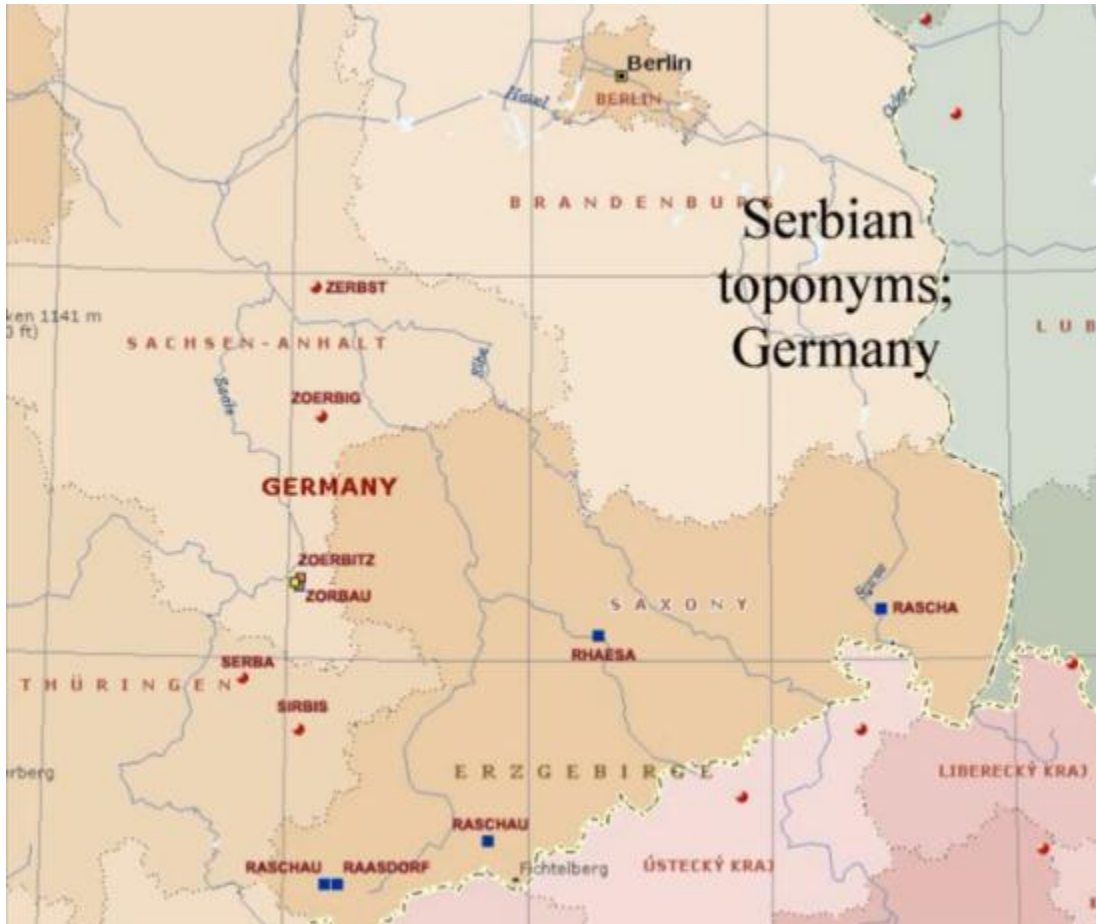
Условно, деле се **Лужичани на осам племена: Далемници (Гломаче), Лужичани, Милчани (Тишине), Суслови, Коледићи, Зирмунти, Житиштани и две групе: горње и доње Србе**, у зависности где су им градови и насеља. Далеминци или Гломаче налазе се на Елби. Титмар бележи: «Покрајина Далеминика што их Словенима зовемо, Гломачани су». Гломаче са Балкана зовемо Гламочанима (област у Херцеговини). Гудушчане помињу Франачки анали за годину 819. са њиховим кнезом Борном: »Борна, кнез Далмације и Либурније» и, «Сви Гудушчани беху под Борнином влашћу».

У Аналима Ајнхарда за годину 818. пише: „Ту беху посланици и других народа (кад је император Франака дошао у Херистал на састанак са њима), наиме, Бодрића, Борне, кнеза Гудушчана и Тимочана, што недавно напустише савез са Бугарима. Уједно, ту беху присутни посланици кнеза Доње Паноније, Људевита». Цитат је готово истоветан наводу из Франачких анала. Због услуга учињених Лудвигу Побожном, Борна је на управљање добио 820.г. Либурнију те је онда својој титули краља Далмације додао и назив Либурније.

Срби из Лужице помињу се први пут 804.г. када је, у бици са Францима, што нападоше Србе, поражен кнез Самела. Као залогу будућег мира морао је дати два сина као таоце. Хроника саксонских подвига Видукинда из Корбеја, прича о паду Гломачана под немачку тиранију када је пала Гана, њихов главни град, 929.г. „Гана је опседана пуних двадесет дана не би ли била освојена. А, када је пао град и био убијен вођа војника, остали, као и све одрасле особе, осим девојака, беху сасечени. Цела земља потом постаде сведоком пропасти Делемника јер њихови градови и села беху уништени“. Племе Лужичана (Серболужичани) је живело у сливу Спреје и Нисе. Важан утврђен град био је Лубњев. Његовим падом, 963.г. Лужичани су признали власт Светог Римског Царства. Хенрик I је отпочео војну кампању и око 932.г. освојио територију Лужице. **Наредних тридесет година Германима је пружан огорчен отпор но, бројнији, на крају су освојили српске земље** Од 1031. године креће снажна христијанизација и германизација којој се они и данас опиру. Успели су, колико- толико, да очувају своју самобитност и обичаје кроз разне културне и фолклорне организације. У Немачкој Лужичани су успели да добију статус националне мањине.

Милчани (Тишине, Тихићи), су населили простор изворишта Спреје и Нисе. Према белешци Баварског Географа, у деветом веку су имали 30 великих градова, међу њима врло важне трговачке центре Будишин и Грлицу. Племе Коледице (Коледићи) помињу Анали Бертинијани: „Коледице (Коледићи) су Срби“.

Од X века, након германског геноцида, у потпуности су апсорбовани; исту тужну судбину су имали Зирмунти и Житиштани (Жутићи, име добијено по боји жита) чија су плодна земља, богата села и градови, прво темељно опљачкани па спаљени до темеља.

Антички Срби

Краљевина Црвених Срба

У Боемији ће Срби основати истоимену краљевину 630.г. и помоћи при оснивању краљевине Црвених Срба године 640. на простору данашње Шумадије. 494. године дозволиће пролаз кроз своју територију племену Херула. Побуна Срба против својих владара, истовремено и првосвештеника, десиће се 827.г. а окончаће се свеопштим помирењем. Од године 845. Боемија је подељена на 12 делова; њима управљају гувернери, како пише Бертијанини у Аналима за годину 845. Такође, о овоме пише Дитмар и Хроника града Дрездена.

Хришћанска религија продира у Боемију и, под краљем Боривојем, постаће државна у годинама 901-910. Поједина племена примиће хришћанску веру 874. године. Кнез Мјачислав прешао је у хришћанство 963.г. Први хроничар

Боемије звао се Кристијан. Од IX века, заједничко име за све становнике Боемије постаје име Чешника, Чеха, проширивши се на целу земљу, села и градове. 1024.г. некадашња Боемија постаје Краљевина Чешка. У прашком рукопису Mater verborum Salomonis из 1102.г. читамо: «Срби Сарабите да раде по пропису и тако да живе» и «Сармати, звани Србима, од (после) сетве чувени као Сирбинте».

Срби, насељени у Лужицама, 623.г. признаће власт Саксонаца. Они ће, од неколико племена што су се граничила са Србима, у деветом веку, формирати Српску марку, граничну област са источном Франачком. Понекад се звала Турингијанска граница. Српска марка помиње се четири пута у Аналима Фулда. Комаданти Српске марке имали су титуле српских војвода али и титуле грофова и принчева Тирингије. Граница између Срба и Тирингије ишла је реком Салом: „Река Сала што Тирингију од Срба дели», како бележи Ајнхард у својим Аналима. Српска марка укључивала је и земљу источно од Сале до Елстера и Плеше, контролисана утврђењима и замковима. Марком су прво владали феудалци из породице Бабенберг. 858. године војну кампању против Срба водио је војни управитељ (маркгроф) Попо; његов наследник Тачулф, војвода од Тирингије, наставио ју је 874.г. дичећи се титулом војводе од српске границе. Окончана је 880. године, свеопштим ратом маркгрофа Радулфа против Далеминца, Боема и Срба. Срби су, пре тога, извршили инвазију на Тирингију спаливши неколико градова. Срби су, након ове војне, остали без статуса, са положајем серфа. Серф је био назив за пољопривредника у феудализму, особе без икаквих грађанских права.

На свом путу из Црноморског базена, пре доласка на север Европе, ова српска племена окупирају простор Карпата. Прва насеља подигнута су на Бабљој гори, огранку Карпата, названа Вагибаријом (Вивидарија,Видоарија) како пише Јорнанд, где стављају под своју власт племе Хрвата. **Хрвати, из тзв. карпатске Беле Хрватске, били су христијанизовани до године 874. односно, у време њиховог доласка на Балкан. Становници Харабатије или Хробатије била су племена Белих Хрвата, Кроата и Словена. Историчари и хроничари још помињу племена Карпијана (Карпата) и Борана, непознатог порекла.** Њихово присуство је забележио Птоlemeј на својој осмој табли (Европа). Борани су били јако племе, временом оснажено, па су 253.г. успешно продирали пљачкајући и руинирајући провинције Рима, како бележи Еутропије. Могуће је да су Борани били мало племе сарматског народа.

Временом, сва српска племена, ће напустити своја карпатска станишта и отићи на разне стране Далимилова хроника, Томаша Пешине из Чехорода, каже: **„У српском језику постоји земља, Хрватска јој је име. У њој беше један Лех (Србин) који се**

звао Чех». Недуго по насељавању, ставиће се под управу Угара 898.г. Разлог нешто каснијег примања хришћанства, Вибијус Секвестер види у њиховој великој удаљености, преко 30 дана хода, од Црног мора и сарматских простора, где је хришћанство продрло још у апостолским временима. Раздаљина од Јадранског до Црног мора, путем преко Карпата, пише Константин Порфирогенит, према Херодоту, износила је 1050 врста и, под условом да се дневно прелази 200 стадијума, или 35 врста, цело путовање је трајало месец дана. Константин Порфирогенит пише о несигурним путевима од Црног мора до Јадрана. По њему, сигурније је било путовати преко Карпата него правом линијом. Такође, хрватска племена воде сукобе ниског интензитета са Францима. Хрвати су древно словенско становништво некадашње Хробатије смештене на северним обронцима Карпата, па све до извора реке Висле и града Краковије, древног средишта Пољске. Када су овде приспела сарматска племена, Хрвати су им се оштро супроставили али су били потучени.

Долазак на Балкан

Мања групација Срба долази на Балкан, у некадашњу римску провинцију Илирик. Песина Чехород, у Далимиловој хроници каже: „Остали Срби (из Илирика), а где су живели и Рашани смештени до мора, до Рима се размножише». Према Константину Порфирогениту, један део ових Срба приспео је са реке Висле:

„Становници Захумља су Срби. Деца Захумља, приспела са реке Висле, нису била крштена“. Време учвршћивања Срба на Висли, како цар-писац вели, прапочетак је формирања пољске државе. Крај Висле, у суседству Срба, живело је мало словенско племе Ленкана. Доказе о томе, да су Пољаци Срби пореклом, износе многи аутори.

Порфирогенит је Србе сматрао слугама, односно да име вуку од глагола служити (Servi, servere); њихово име тумачи називом за обућу, што је пре одраз византинчеве неспретне интерпретације него намере да увреди. Он каже: «Срби, или на романском језику слуге, јер им име долази од сервуле или сербуле што ципела значи; звали су их и Сербулијанима а име им отуда што су служили императору Рима». Ако су Срби били слуге Рима, да ли византијски суверен мисли на познату породицу Сервија (Servius) која је Царству дала низ успешних правника, дипломата уопште, водећих људи Империје? Ово је могуће јер се у бројним римским и грчким инскрипторијумима помиње српско име. У старом Риму глагол служити није имао поспрдно значење у смислу робовања неке или нечему. Напротив, односио се на најплеменитије особине служења породици, роду и просперитету Римске империје. Иначе, назив сервуле, потиче из пољског језика (цервик, цервље, червље) и, коренски нема никакве везе са сербулом те је ово само Порфирогенетов неуспели покушај етимологије.

На Порфирогенита се осврће и пољски историчар Бохуш: „Историја нигде не тврди да су Срби били на листи народа што беху Трајанови поданици, у време његовог упада у Азију и војне на Парћане 106.г. Исто тако, од свих народа што невољко признаше Трајана за свог суверена, нити један то није робовски прихватио и променио име – зашто би, једино Срби, прихватили и претворили своје име у знамење роба? Реч Србин (Сорб) односи се на народ што је окупирао обале Меотиса на Азову, као и многе друге територије, по Плинију. Односи се и на Венде из Венланда (Wendenland), региона у Германији, на границама Бранденбурга, Макленбург – Западне Помераније и Доње Саксоније, са средиштем у северноисточној Немачкој. После њиховог преласка у Европу, беху прихваћени од Боема и Хрвата; са потоњима начинише савез јер су, истовремено, били угњетавани од Авара. То је трајало све до споразума са Вендима из Марке, што имаше исте проблеме са овим тлачитељима. Срби су се подигли против Авара потпомогнути својим принцем Самом; овај их научи како да тријумфују над тлачитељима“.

Ево како Порфирогенит описује долазак Срба на простор Балкана: „Када су прешли реку Дунав покају се и, преко стратега, управника Београда, јаве цару Ираклију да им додели другу земљу за насељавање«. Крајње дубиозан запис,

обзиром да Ираклије није контролисао у потпуности територију коју су Срби насељавали. Ово је написано само да се Византији и њеном утицају да на важности. Цар-писац наставља: „Пошто садашња земља Србија, Паганија, Захумље, Травунија и Конавли, беху под влашћу цара Ромеја, а те земље од Авара опустеше, јер из тамношњих земаља изгнаше Романе, сада настајене у Далмацији и Драчу, то цар у овим земљама насели исте Србе и они се потчинише цару Ромеја». Да је Византија контролисала ову огромну територију, не би Аварима допустила небројена безакоња и пљачке, нити Словенима, што у савезу са Аварима бише, насељавање. О потчињавању Порфиригенит не даје никаквог доказа те се ово може схватити једино као, по Византију повољна, политичка конструкција. Даље каже: «Цар их покристи довођењем свештеника из Рима, научи их да правилно извршавају дела побожности изложивши им хришћанско вероучење». Потпуно нетачно. Срби су хришћанство примили још у апостолска времена, од Андреја.

Ево како Милош Милојевић види Порфиригенетово писање: „Тако исто видимо да, са Хаканом аварским, у трећем (око 676.године) и четвртм (678.г.) походу, ратоваху и Срби на Солун. Хакан одведе преко 270000 глава мушких и женских, робља грчког, не рачунајући у ово децу и остало; заузима једном речју све земље Грчке ван Цариграда... Свако ће се уверити да Срби нису искали земље од оних, који их немаху, нити су били толико глупи, да се упуштају у борбу са највећом силом и множином аварском, само зато да постану грчке слуге, да прогнају ове из некадашње Римске Царевине, па да сами драговољно поднесу Грцима ове земље, заливене властитом крвљу, као неку дужност, да своје шије својевољно вргну у челични јарам грчки! Свако ће знати да Срби нису били сојузници са Грцима чија власт паде у руке Аварима. А ово што су они држали не беше грчко нити је могло бити њихово“.

Порфиригенит бележи: „Када Бугарска беше под влашћу Ромеја, пошто је умро онај управник Србин, по наследству завлада његов син, потом унук и тако редом, управници из његовог рода. После извесног броја година, роди се од њих Вишеслав и од њега Радослав, потом Просигој, од овог Властимир. Од овог Властимира, Бугари су мирно живели са Србима као блиски суседи, волећи једни друге, налазећи се у служби и потчињености према царевима Ромеја, примајући од њих добротинства. За владе истог Властимира, зарати против Срба управник Бугарске са жељом да их потчини. Али, ратујући три године, не само да ништа није постигао, већ је изгубио већину своје војске. После смрти управника Властимира, власт у Србији наследише његова три сина Мутимир, Стројимир и Гојник, поделивши земљу. За њихова времена појави се управник Михаило Борис код Бугара, желећи да освети пораз свога оца Пресијама, те отпоче рат. Срби га тако

потуку и заробе његовог сина Владимира са 12 великих бољара. Због синовљевих мука тада Борис, премда преко воље, склопи мир са Србима“. Еутропије даје осврт на Порфиригенита: „Срби никада нису, до (писања) Константина Порфиригенита, били слуге краљева Рима“. Што се тиче Грка и Грчке, Срби су, судећи по Страбону, у Малој Азији били насељени пре доласка Грка. За реку Ксант, помињану још од Хомеровог доба, као и истоимени град, он вели да је (доласком Грка) преименована од имена Србице. «Како су реку Ксант раније називали Србица“, пише Страбон.

Timaecum Minus

Кнежеви Само и Дрван

Оптерећени честим мањим сукобима са Аварима, на њиховом пробоју све до Медитерана, српско- склавински кнез Само удара на освајаче 623. године, удруживши се са Дрваном, још једним великим српским великодостојником. За Дрвана (или Дервана) Фредегар каже: **«Дрван, принц српског народа од рода Склавина»**. Треба нагласити да Словени нису имали своје вође већ да су њима владали Срби; односно, како Фредегар истиче: „Венди, не Словени, направеше Сама њиховим краљем“. Један Дрванов син остао је са својим народом у Лужицама. **Ове, Лужичке Србе, након бројних битака, покориће Немци 994.г. Други Дрванов син, принц Срба из Немачке, доћи ће у Грчку 639. године, у**

област Тесалије. Град Србица (Servitza) имаће свога краља све до 1348.г. како пише Гебхарт у Историји света.

Доцније је напуштају и широко се насељавају у областима јужно од Дунава. Фредегар помиње још једног српског кнеза Валука: «Валук, вендског рода, краљ Склавина» Постоји мишљење да је Валуково име заправо погрешно записана српска титула владике односно архонта но, за то не постоје убедљиви докази. Он је примио седамдесет аварских породица, са око 700 чланова, где су већину чинили жене и деца. Ова група, под вођством Алкиокуса, успела је да умакне и спаси се од изненадног покоља што га извршише трупе франачког краља Дагоберта у Баварској.

О устројству српске државе, након примања хришћанства, пише поп Дукљанин: „У свакој покрајини поставио је (краљ) бана, то јест војводу, од своје браће по крви и жупане, то јест кнезове и сатнике, то јест центурионе, из редова племенитијих људи из ових истих покрајина. Сваког, пак, бана, то јест војводу, овластио је да под собом има седам центуриона који ће народу право и правично судити и данак примати па га предавати бановима што ће једну половину краљу издавати, а другу за себе задржавати. Кнезовима, пак, то јест жупанима, наредио је да под собом држе једног сатника; он ће, скупа са кнезом (жупаном), исто тако праведно судити народу. Кнезови, то јест жупани, треба да предају краљу двије трећине данка, а једну трећину да задрже за своју потребу, а бановима, то јест војводама, немају полагати никаквог рачуна, већ сваки од њих има да држи и господари жупанијама одговарајућих покрајина и области а само ће краљу полагати рачун. Краљ Светоплек (Дукљанин, именом легендарног краља, назива Мутимира или Растислава), под чијом влашћу је вршено опсежно покрштавање Срба је установио многе законе и добре обичаје које, ако би неко хтио упознати, нека чита словенску књигу Методијус (вероватно Дукљанин мисли на Номонканон) и ту ће открити какве је добре ствари установио веома добри краљ. И, пошто је све било обављено, кардинали и епископи, као и царски изасланици, пошто их је краљ отпустио, захваљујући Богу и краљу, уз велику почаст, са веома много дарова, које им је краљ дао, врате се у своја мјеста». Ради се о састанку одржаном, наводно, на Дувањском пољу; изасланици које помиње Дукљанин вероватно су из Ромејског царства – императора Михајла III или Базила I. «Исто тако», приповеда Дукљанин, «банови и жупани, као и центуриони, што тек беше постављени, са читавим народом, хвалећи Бога и поздрављајући краља, отидоше сваки у своју покрајину и област».

Прелазак Дона и Дњепра

Српску историју, из овог времена и вековима пре ње, Бохуш овако резимира: „Имена држава што су се, према овенчаним историчарима, додиривале са српским земљама, нису више биле исте. Пространство државе Франака знатно је смањено. Франконија, или Германија Франака, пре но што ће је напустити Франци, како би основали краљевство у Галицији, у својим границама имало је Швабију, Баварију, Аустрију, Карантанију, Стирију, Тирол, Тирингију и земље смештене између река Роне, Мајне, Одре, Лоаре и Сале.

Ако је веровати Хромеровим истраживањима повести Јевреја, Вандали су били потиснути са леве обале Висле, начинивши простор сарматским Вендима, Венедима или Винидима, како ће се касније испоставити. У IV веку Срби, настањени на азијској граници Дона и Меотиса, прешли су Дон и Дњепар; стигли су до Висле, прешли њу и Одру, населивши се на десној обали Елбе. Заузели су Бојковину, на западној граници са Франконијом док су се, на истоку, граничили са реком Вислом. Једна стара хроника тврди да су сви Словени дошли у (данашњу) Немачку из земље Срба (Сербар), што указује на земљу Хробатију, данашњи део Пољске. Ову земљу Срба-Сарбарију, хроника деноминује у Хробатију. Такође, од стране Грка, становници се назвали Словенима.

Грци бејаху обманути сличношћу њихових дијалеката. Грци, како Прокопије пише, нису правили разлику између варварских племена: Србе и Словене су поистовећивали једне са другима, на основу сличности њихових језика Рекосмо, овај предео Немачке, Вандали су напустили 409.- 411.г. У егзодусу им се придружише племена Маркомана, Свева, Квада и Алана. Срби, чија се популација умножила, проширише се на југ, ка границама Затора, важног градског средишта на реци Слави у доњој Пољској. Касније, постаје један од центара пољског војводства Масовјане. Други центар је био Освјенцин, принципат Силесије, ближе границама Моравије, Боемије и Бојковине. Године 623. Срби се шире на север према Лужицама и горњој Саксонији. Да су се Срби граничили са Саксонцима, потврђују Франачки анали: «Такође, на источној страни Саксоније која се граничи са Србима и пустињским крајем у близини језера названог Арнсео. У принципату Шварцбург налази се једно велико језеро Сорбек коме су Срби, по себи, дали име».

Наиме, франачки историчари су Србе називали свакојако. У Франачким аналима Срби Бодрићи и Срби-Склави се помињу под годинама: 782, 789, 806, 810, 811, 812, 815, 816, 817, 819, 821, 822, 823, 826.. На пример, једна реченица из хронике за 798. годину гласи: „Са њима такође бејаху Склави звани Срби и Ободрити чији владар бејаше Вићан». Суседна Боемија се и данас назива земљом Лужичких Срба и Лужичком Србијом. «То су исти они Срби што године 494. дадоше пролаз Херулима, кроз властиту земљу, приликом њихове сеобе». Овај пријатељски чин, Прокопије приписује љубазности Склавина, игноришући или не знајући за Србе у Немачкој. Дакле, за Прокопија, Склавини су Херулима допустили несметан пролаз српском земљом, називајући њене становнике Серфима, Склавинима. Географ Вибијус Секвестер, такође, уверава да су Срби живели на обали Елбе, правилно употребљавајући њихово име.

Срби у писаним изворима (3)

ПОШТОВАНИ ЧИТАОЦИ СРБСКОГ ФБРЕПОРТЕРА, УВАЖЕНИ АТРОПОЛОГ МИОДРАГ МИЛАНОВИЋ ЈЕ И НАМА ПОНУДИО ФЕЉТОН О ОВОЈ КЊИЗИ ДА ОБЈАВИМО ВАМА НА ЧИТАЊЕ... НАШ ПРИЈАТЕЉСКИ ПОРТАЛ ЦЕОПОМ-ИСТИНА ВЕЋ ГА ЈЕ ПРИРЕДИО, ПА ПРЕУЗИМАМО...

* [Миодраг Милановић: Срби у писаним изворима \(2\)](#)

* [Миодраг Милановић: Срби у писаним изворима \(1\)](#)

28.01.2014. [ЦЕОПОМ-Истина](#)

Срби у Тесалији

Срби из Тесалије, окупирају Мореју, формирајући колоније од југа ка северу. На овом простору, доћи ће у додир са Сараценима и исламском религијом. Бохуш пише: „Протерали су исламске свештенике јер су, у духу њихове религије, били повезани са врховном влашћу. Повод за сукоб са Арапима било је плаћање десетине; Срби су то одбили и настао је период анархије дуг 40 година. Сарацени су, по мишљењу Срба, били заведени лажним идејама о нестварној слободи но, и као такви, против Ромејског царства бејаху њихови савезници иако су, на њихове границе, доносили немир, забрањивали трговину пљачкајући градове и поља. Повратом византијске Царске флоте, Сарацени се повукоше а Срби признаше ромејску власт за врховну. С друге стране, Србе су угњетавали Бугари. Уз српску помоћ, василеусова војска их је победила, доносећи мир и спокојство. Тако се Срби нађоше у окриљу хришћанске цркве и признаше патријарха из Константинопоља за свог духовног вођу“.

Северни, за разлику од јужних Срба, просперирају. Они ће владати морејским полуострвом све до 960.г. Срби су, у Европи, основали три краљевства, пише Богуш: „Прво 630. године, беше смештено на реци Елби и звало се Краљевина Боемија. Потом је држава напредовала под чешким именом. Друго краљевство, звано као Црвена Србија, беше установљено јужно од Дунава, године 640. Срби тамо установише монархијски облик владавине. Посебно је потицан од државе развој занатства и рударства. Уз све то, Срби су ту пролаз имали пет векова касније: експлоатисали су шуме на земљи коју опустошише Авари. Трећа држава се налазила у Хробатији, планинском пределу настањеног Србима што 965.г. након покрштавања, узеше назив Полона а потом владаше, од X века, под титулом краљева“. Ови Срби су касније, по територији, добили назив Хрвата, што значи да су данашњи Хрвати потомци Срба.

О етапи заузимања Солуна (недалеко од Солуна Срби су подигли град Сервицију, Servitzia), на реци Алиомон слабо познате епизоде српске преднемањихке историје, пише Богуш: „Срби ничим нису приморани, у њима се једноставно пробудио ратнички дух чија клица се преносила крвљу предака. Дигоше се на освајање из Црвене Србије (Royame de Serbie rouge), шири простор данашње Шумадије и нису закаснили; Пелопонез је пустошила куга. Од те грозне напасти сличне рату, Срби извукоше добит: уђоше на острво као освајачи. Затекоше становништво у борби за живот, неспособно да се одупре. Смрт је косила све, без разлике, домаће и освајаче. Ипак, упрокос свему, домородци пружише какав-такав отпор дрским нападачима. Срби беху довољно срећни, те се њихова војска некако

сачува од куге. Говорили су, ми смо њима, несрећним острвљанима, донели у исто време кугу и смртоносно гвожђе. Грчке снаге нису одговарале њиховој храбрости. Потчинише се Србима из Тесалије 746. године, мирно чекајући даљи развој догађаја. Срби су проширили своју доминацију свуда по полуострвским лукама и двеста наредних година држаше Мореју.

Део Белих Срба из Сербике (Солун), који су се ту осећали као победници, изградили су своју заједницу, стекавши велико богатство, након непромишљеног одласка њихових сународника. Они су, под ово поднебље, стигли са свим невољама заједничким за све народе севера. Овде је природа била према њима благонаклона и њихове колоније почеше да просперирају, без обзира на велике врућине. Они, који отидоше на север, посташе жртве глади и невоља свих врста; њихове заједнице биле су одвећ слабе да би се одржале у дужем временском периоду.

Под Порфирогенитовом владавином, Мореја беше поново ослобођена од Срба, оружјем овога владара, те поново дође под византијске скуте. **Срби не хтедоше да оду из ове топле и угодне климе те се помешаше са Грцима и остадоше ту да живе. С друге стране, њихови сународници из поречја Дунава, имали су доста проблема око учвршћивања на овом простору Црвене Србије па тек, добро утврђени и ојачани, кренуше у освајања што водише ка реци Дрини, преко Црне Горе, до албанске луке Драч, обале Јадрана и на север до Дунава и планинског масива Карпата. Срби у Далмацији, нису имали статус слободњака. Доказ томе је што Лав, император Византа, доби тужбе против Неретвљана, Срба и Далмата; ови пљачкаше куће Есклавона у Далмацији, за време њихове службе Царству у Барију.**

Непосредно после овог догађаја, Срби се курталисаше вазалства 877.г. те, у равници између градова Дувна и Глине, одржаше скупштину са Хрватима и удружише се са принчевима њиховим. Установише владу и заштитне јединице и прогласише независност, поделивши земље на жупаније. Неретвљани не уђоше у савез, већ наставише са организованим морским похарама. После су тражили заштиту хрватских принчева, али их они одбише јер је то било у супротности са декларацијом из Глине. У овој невољи, Грци са острва, добише наклоност Цара; суверен их узе у заштиту и ослободи их давања пореза. Прокуратору су плаћали симболичну суму, тек као доказ њихове потчињености“.

„Од времена Хераклијеве владе, па све до пада под Османлије, краљевство Црвене Србије, простирало се од Дунава до Јадранског мора, постојавши више од 800 година. Моћ и снага овог срчаног и вредног српског народа омогућавала му је напредак. С друге стране, његов и превише ратнички дух и војничко наслеђе, умањивао је укупна српска достигнућа. Наиме, увек после смрти неког од краљева, долазило је до унутрашњег превирања и бесомучне борбе за власт међу фракцијама. Бунтовништво је потпаљивало сукобе и крвне освете. Но, изнад свега је била српска борба за независношћу од РOMEЈСКОГ царства, њихови стално обнављани напори не би ли се стресао јарам византијског ропства и њених сизерена, моћних комшија из земаља где живљаху – ту није изостало врло интензивно поткопавање Србије уз ангажовање свих РOMEЈСКИХ снага“. О Босни Бохуш каже: „Добила је име по реци Босна, некадашњој Рами, Рама је старо име Босне. Угарски краљеви су од XII века својој титули додавали и знамење Rex Ramae (краљ Босне познатој по златном песку који засипа њене обале. Она је текла провинцијом познатој по непроходним шумама и планинама богатим рудом. Два града, Катера и Десник, налазила су се у њеном средишту. Босна је била сачињена од жупанија природно утврђених, непријатељу неприступачних. **Бели Срби из Босне беху покрштени 863.г. Њихова прва бискупија у Сплатру основана је 877.године**“.

О устројству српске државе пише поп Дукљанин: „Послије тога, а према садржају повеља које народу бијаху прочитане, сам краљ Светопелек, Дукљанин Светопелеком, краљем Велике Моравске, о коме су кружиле бројне легенде, назива Мутимира или Часлава, краљеве из династије Властимировића изда своје повеље, подијели покрајине и области своје краљевине и одреди њихове међе и границе на овај начин: териториј обухваћен токовима ријека које са планина теку према јужној страни и утичу у море назива Приморје, а териториј, обухваћен ријекама које са планина теку према сјеверној страни и утичу у велику ријеку Дунав, назива Србија (Сурбија). Затим, подијели Приморје на двије покрајине: од мјеста Дувна, гдје је тада краљ боравио и гдје је одржан синод, Није јасно о ком се синоду ради и велико је питање да ли је одржан баш у Дувањском пољу како пише Дукљанин до Винодола назва Бијела Хрватска, која се покрајина назива и Доња Далмација, у којој, уз сагласност господина папе Стефана и његових изасланика, установи солинску цркву као сједиште митрополије, под управом одреди ове цркве: Сплит, Трогир, Скрадин, Арансону, што је сада тврђава Задра, Нин, Раб, Осор, Крк и Епидаур, који се сада зове Рагузијум. Исто тако, териториј од рјечног мјеста Дувна до града Бамблоне, које се сада зове Драч, назове Црвена Хрватска, која се покрајина зове и Горња Далмација. Географи су користили термине Superior и Inferior Dalmatia Изразе Црвена и Бела Хрватска, пре Дукљанина помиње венецијански дужд Дандоло, као синониме за српско име. Употреба ових назива ретка је и споредна, не помиње је нити једна канцеларија, укључујући и папску. И онако, као што је у Доњој Далмацији солинску цркву установио као метрополитску, у Горњој Далмацији су, на основу старог права, одредили дукљанску цркву као митрополију, чијој управи подредише ове цркве: Бар, Будву, Котор, Улцињ, Свач, Дриваст, Пулај, Србију, Босну, Травунију, Захумље. Србију пак, која се зове и Загорје, подијелио је на двије покрајине, од којих се једна, од велике ријеке Дрине, простире према западу до планине Пина; њу назива и Босном, а друга обухвата простор од речене ријеке Дрине према истоку до Лупије (Лаб) и Скадарског језера; њу назива Рашком“.

Срби су населили и Далмацију, како пише у Животу Карла Великог: „Народ назван Србима велики део Далмације заузима На овом широком простору ће имати краљевство све до 871. године. Њега неће уништити ни велика аварска најезда 639.г. када је похарана Далмација, Истра, Мезија, Дарданија, Рашка и Превала. У Далмацији је, у аварске руке, пала тврђава Клис; разорени су, 640. године, Епидаурис и Солин. Идуће године, Аваре ће поразити војвода Звонимир, од цркве проглашен Светимиром. Авари су у потпуности протерани, како пише Ђанантонио Боман: «Један Србин са војном пратњом, именом Звонимир или Светимир, искорачио је напред и учинио да одјекне бес оружја у земљама што припадаше краљу, чије име повесничар не познаје, а он бејаше умро природном смрћу; у

Превали, Босни, такође у Мезији и Дарданији, Звонимир је бранио част краља Словена иако нема помена о овој промени власти».

После овладавања Далмацијом, заузеће Срби територије Босне, Албаније и Црне Горе. На овим просторима, организованим као жупаније, владају жупани. Четири највеће жупаније су биле Захумље, Требунија, Аренто и Диоклеја, уништена 980.г. Константин Порфирогенит наводи да је Захумљем владао Михајло Вушевић, пореклом са Висле. Диоклија је, у то време, била изузетно важно друштвено и културно средиште Срба. У другој половини XI века, 1076.г. краљ Далмације постаје Звонимир, са седиштем у Салони. Пре тога се, српски краљ Часлав повукао пред Хрватима 941. године, не би ли ратовао против Бугарске са Византијом. У рату ће Бугари бити потучени; у српске руке пашће многобројно људство; они се не заробљавају већ остају да живе, као слободњаци, међу Србима. Срби се, 948. године, враћају на своје поседе. Ово је време уздицања Рашке. Та жупанија ће, под својом заставом, ујединити све Србе у монолитну државну заједницу. Даће крунисане главе 1192, 1202, 1217, 1345, 1420 и 1423. године. 1445.г. Србија ће пасти у вазални однос према Отоманској империји. **Године 1368. Албанци ће освојити део Далмације. Срби из Босне ће, 863. године, бити христијанизовани од стране свештеника католичке цркве; 1463.г. ће је освојити Турска.**

Властимировићи су били прва српска краљевска династија, названа по принцу Властимиру, призната од стране Византије. Властимировићи су владали Србијом скоро два века, од 768. до 960. године. Након полувековног интеррегнума, пре Немањића, владаће Војисављевићи (1010- 1148) и Вукомановићи (1148- 1163). Владавину је започео епонимни Непознати архонт у време цара Ираклија. Константин Порфирогенит је владара који је повео Србе из Беле Србије на Балкан прозвао Непознатим архонтом. Владао је од 610- 641.г. Умро је пре 680.г. Имао је титулу архонта (αρχων) што је подразумевало уједињену црквену и световну власт, у једној личности. Порфирогенет бележи: „Пошто умре онај архонт Србин, што пребеже цару Ираклију, завлада његов син, потом и унук, тако редом архонти из његовог рода. После извесног времена, роди се од њих Вишеслав, од њега Радослав и од њега Просигој и од њега Владимир“. Први следећи владар, за кога се зна, је био пра- праунук Непознатог архонта, **Вишеслав (Војислав, 768- 814); он је ујединио тзв. српске склавиније у једну државу – кнежевину, састављену од жупанија основаних у областима Старог Раса и Дукље, Босне, Далмације, Неретве, Таре, Пиве, Лима, Мораве и Дрине.** Кнез Вишеслав је познат по каменој крстионици пронађеној 1853.г. у Венецији. Arsa (Arsia), Doclea. Корен српске државе на Балкану је, око петог века, у Старом Расу где је, као престоница, обновљено велико аланско утврђење.

Рашка ће доцније обухватити територију Дукље, Зете, Босне, Далмације и западног дела Косова.

Воџова, област уз реку Босну, данашња територија града Сарајева и Високог. На њој је уклесан запис: „Овај извор прима слабе да их учини просветљенима. Овде се перу од својих грехова они што су их примили од својих родитеља, да постану хришћани, спасоносно исповедајући вечно тројство. Ово дело побожно учини Иван у време кнеза Вишеслава, у част светог Ивана Крститеља, на славу њега и његовог штићеника“. Крстионица се, 1941.г. нашла у Загребу као Мусолинијев поклон Павелићу, поглавнику НДХ. Њено касније смештање у нинску цркву послужило је (како се не би вратила у Србију јер припада њеној културној баштини), хрватским псеудоисторичарима да исфабрикују причу о Вишеславу хрватском принцу иако се Хрвати, као народ, уопште не помињу у писаним изворима тог времена, а камоли неки њихов тобожњи владар. Више о самој крстионици и овом фалсификату у Ђ. Јанковић, Српско поморје од 7 до 10 века, САД, Београд, 2006

Становници ушћа Неретве са залећем и околним отоцима, Неретљани, формирали су жупу Паганију, од Порфирогенета описану као републику српских пирата. Названа је Паганијом јер су њени становници примили хришћанство релативно касно, 250 година после осталих Срба. Владари су имали титулу принца Неретвљана; сачувана су имена двојице жупана: Драшка Маријана и Људислава. Драшково презиме Маријан долази од имена Морава Како сведочи писана грађа, Драшко је имао низ споразума са Венецијом којих се није придржавао Уговор, иако минимално делотворан, је запечаћен са Драшком Маријаном, такође судијом, са неретванских отока. Касније је нападао Венецијанце. *Identities in Early Medieval Dalmatia*, V, Veropolis Pub. Turnhout, 2008: „reversus est“. Пијетро Тардонико, венецијански дужд је, 840. године, у борби са Драшком изгубио 100 људи а шест година касније, Драшко је, са својом флотом, напао Венецију похаравши луку Каорле, између Трста и Венеције.

Радослав (800- 822), је наставио са учвршћивањем српске државе са средиштем у градини Стари Рас, на простору Црне Горе и источне Херцеговине. Рас је добио име по локалитету и реци Рас (er Ras) у Адербиџану, некадашњој аријевској постојбини, а не по латинској речи арса (arsa, пржење) како погрешно (и без икаквог логичног основа) импутирају неки историчари. El Masudi, Meadows of gold and mines of gems, 462, Aloys Sprengler MD, London, 1841. Такође, Помпоније Мела наводи два града са истим именом у Африци. Један, Рас, налази се 17 км од Бизерте а други је Skikda/Thapsus; за њега Вибијус Секвестер каже да се некада звао Рас/Скикда. О овоме опширније код Е. Lipinski, Itineraria Phoenicia, 392, Peeters Publishers, 2004 Рас постаје средиште краљева и Рашке епископије; држава се назива још и Рашком. Владао је у доба Људевита Посавског, бана Транс- Савије са седиштем у Сиску, за време његових узалудних покушаја да одбрани земљу од Франачке Империје, у савезу са Карантанцима. Кнежевина се простирала између река Уне и Купе, са планинама Козаром и Грмечом те Србом као важним упоришном градином Пред Францима је Људевит морао да спашава главу, побегавши Србима у Далмацију, како бележе Франачки анали: „Напуштајући град Сисак, што припадале великој нацији Срба из Далмације, у доброј намери да избегне (Франке)“. Његову војно- политичку ситуацију отежавала је чињеница што је његов нећак Борна, кнез Гудушчана и Тимочана, прихватио вазални однос са Францима, не би ли успешније бранио границе Тимочана са Бугарским Царством. Гудушчани су били Лужички Срби (Далемници), насељени у Лику из Лужице. Опширније у Vita Hludowici.

Борна је, са Лујем Добрим, склопио пакт у Ахену 819. године кад је вођена и битка на Купи где је Лудевит Посавски изгубио 3000 војника и 300 коњаника. Борна је умро 821.г. Одмах после његове смрти, Луј Добри се прогласио принцем Далмације и Либурније. Територија којом је владао Људевит и после његови наследници, до Људемисла, називала се, до XVIII века, Морлахијом (Morlacchia Морлахијом (Morlacchia) а њени становници Моровласима или Власима (Marrovlach, Morlach, Vlachs). Морлахија је имала две области: Велику Морлахију, Major Vlachia (Динарски масив и део северне Далмације) и Малу Морлахију (Minor Vlachia) – област северно од Пожеге са територијом између Саве и Драве. Моровласи или Црни Власи, били су измешано ромејско и домородачко становништво. Данас хрватска псеудоисторија својата овај народ мада не постоји нити један докуменат или писани извор да потврди Људевитово, Људемислово или Кеглевићево (моровлашка племићка кућа из XVIII века) хрватство Две године касније, ликвидан је Људевит Посавски, по налогу феудалца Људемисла.

Област Захумља или Хума, обухватала је регион Херцеговине и Далмације. Главни, стони град, како му име каже, био је Стон (Stagnum) на полуострву

Пељешцу. После је седиште жупаније измештено у Столац Порфирогенит пише: „Од Рагузе почиње домен Захумља и протеже се до реке Оронтије и суседства Пагана. Захумљани што ту живе Срби су, досељени (од Михајла Вушевића) у времену Принца Архонта, за Ираклијеве владе. Историчар Натко Нодило напомиње: „**У Дубровнику, ако не од првог почетка, а оно од памтивијека, говорило се српски, како од пучана тако и од властеле, како код куће тако у јавном животу и опћини, а српски је био и језик расправни (судски)**“. Natko Nodilo, Prvi ljetopisci i davna historiografija Dubrovačka, 92, svezak 65, JAZU, 1883 Земља Захумљана обухвата следеће градове: Стон, Макарску, Јослу, Гламоч, Дубраву и Дабар“. Хум се делио на горње и доње Захумље. За жупу Травунију, Порфирогенит наводи да је уједињена са Конавлом (област крај Дубровника): „Од града Декатере (Котор) почиње област Травуније протежући се далеко од Рагузе, све до планина у суседној Србији. Становници су некрштени Срби, овде насељени по доласку из Беле Србије. Архонт Травуније увек је одговоран архонту Србије. Познати градови су: Врм, Рисан, Луковет и Зета“. Први познати владар Травуније био је архонт Белоје (836- 851), вазал Властимиrow, из наследне куће Белојевића. Његов наследник Крајина, припојио је Травунији Приморје, део јадранске обале, данашње Херцеговине, са градовима Дубровником и Бока Которском. Столовао је у Требињу, са титулом жупана. Био је ожењен Властимиrowом кћерком. Познати су и његови наследници Хвалимир и Чучимир.

Радославов син Просигој (822-836), склопио је мир са Маламиром (831-836), царем Првог Бугарског Царства. О Властимиру, оснивачу династије Властимиrowића и његовој владавини, мало се зна. Србија је неговала добре односе са Ромејским Царством; са Бугарском није било проблема све до 839.г. када је Пресијан I повео против Србије трогодишњи рат у коме је поражен, изгубивши већи део своје војске. за време његове владавине готово цела територија Македоније била је потпала под Бугарско Царство. Његово име Пресијан значи сјајан, блистав Византија је сукоб Србије и Бугарске искористила да поврати своје територије на Пелопонезу што је, брже боље, успела да искористи Бугарска и прикључи своме царству територије Охрида, Битоља и Девола 842/43. године. На овакав исход свакако је утицала смрт ромејског императора Теофилоса 842.г. Након обрачуна са Бугарима, Властимир се окренуо на запад, учврстивши власт у Далмацији, Дукљи, Травунији, Захумљу, Паганији и Босни. Баварски Географ Србију и Србе назива Мереханима и Морављанима (Merehans, Moravians), по базену реке Мораве Време рата са Бугарском и потоње године убрзаног развоја, показали су да је Србија организована држава способна да брани своје границе и интересе. Остварио је одличне политичке односе са Базилом I, чијом иницијативом је настављена успешна християнизација. Он је, у Србију, довео ученике Ћирила и Методија, спроводећи план установљења бискупија, под ингеренцијом Константинопоља.

Договор је утначен на сабору у Константинопољу 879/880.г. На територији Србије, преламали су се интереси преузимања примата над црквеном паством Светог Римског Царства и Византије. Базил I је свакако имао у виду да је бискупија у Сирмијуму била под јурисдикцијом папе Јована VIII Рашка бискупија на Ибру почела је са радом 871. године, Браничевска 878.г. Успешност христијанизације види се по теофонским именима наредних српских владара (Петар, Павле, Стефан). О српском примању хришћанства, казује Порфирогенит: „Главнина ових Словена није била крштена, истрајавајући у томе већ дуго времена. Али, у време Базила I, хришћанског императора, посла он гласнике и дипломате молећи да они, ове некрштене, крсте и приведу речи Христовој. И, тај славни император, благословено било сећање на њега, посла им свештенике а ови покрстише све некрштене нације“. Властимир је, за време владавине Коцеља у Панонији (861-874), имао са Нитравом интензивну комуникацију и сарадњу.

Мутимир, најстарији син кнеза Властимира, владао је са своја два млађа брата. Водио је српску војску до победе над бугарским царем Пресијаном. Као гаранте мира, са собом је одвео принца Владимира и дванаест бољара (припадници високог племства у феудалној Бугарској, Кијевској Русији, Влашкој и Моладавији). Када је Борис I дошао на власт, договорено је примирје између два народа и будућа сарадња. Том приликом су, Мутимирови синови Прибислав и Стефан, одвели 12 бољара и Владимира до бугарске границе, где је потписана повеља на највишем нивоу. Борис I је Мутимиру даровао симболичне

поклоне: два роба, два сокола, два пса и осамдесет комада крзна. После 860. године, браћа су се побунила против Мутимира. Побуна је брзо скршена. Прибислав и Стефан су отпремљени у стону Плиску код Бориса I – били су његови заробљеници и гаранси мира између Бугарске и Русије. Као сизерен Ромејског царства, део Мутимирових приморских трупа, је учествовао у рату против Сарацена 869. године, приликом њиховог неуспелог покушаја освајања Дубровника и продора у српско Поморје. припадник високог племства у феудалној Бугарској, Кијевској Русији, Влашкој и Моладавији Ромејске трупе је предводио адмирал Никита Орфијас.

Прибислав, најстарији Мутимиров син, развлаштен је од Петра, најмлађег Властимировог сина. Прибислав се, од виолентног Петра, склонио са браћом Браном и Стефаном у Малахију. Брана Мутимировић се касније вратио покушаваши да свргне Петра 894.г. али се тај покушај неславно завршио – заробљен је, кажњен ослепљењем, уобичајеном казном за властелу, вековима практиковану код Ромеја, што је Срби од Византије преузеше. Његов син Захарије остао је у Константинопољу. У време рођења Петра Гојниковића, на власти у Србији је била олигархија три брата: Мутимира, Гојника и Стројимира. Након што је учврстио своју власт, Петар, додуше невољко, са бугарским царем Симеоном I, склапа алијансу и потписује повељу којом се гарантује двадесетогодишњи мир између два највећа балканска народа (897- 917). Успешно лавирајући између две велике силе, Византије и Бугарског царства, Петар се окреће западним границама Србије и осваја Босну, поразивши кнеза Тјешимира. Био је сизерен Ромејског цара Леа VI Потом, насилно анкетирајући, шири посед напредујући дуж реке Неретве, дошавши у конфликт са Михајлом Вушевићем, независним владарем Захумља и већег дела Дукље. Михајло Вушевић је био владар Захумља од 913. до 916.г. Имао је титулу *dux Sclavorum*. Према Порфирогениту, био је син Божића (Busebike, Buseboutzis), пореклом из српског племена Лицика (Λιτζικη) са реке Висле и области Хробатије, дела Беле Србије. У *Historia Salonitana* каже се да је папа Јован X описао Михајла као изванредног вођу Захумљана: *excellentissimus dux Chulmorum* (John The Diacon, *The Venetian Chronicle*, у Munticolo G. Forzani, *Chronache Veneziane antichissima*, 59-171, Roma 1890. Највероватније, у Стону, склопиће Вушевић тајно савезништво са Ромејима. Њих је заступао Лав Рабдонхо, властелин и дипломата, гувернер византијске теме Дурахијума- Драча, велике грчке трговачке колоније и поморског центра. Мутимир прихвата ојачавање своје војске византијским плаћеницима, Мађарима и Турцима. Чувши некако за ову уроту, Михајло јавља Симеоу I њене детаље и овај, не часећи ни тренутка, опрема војску; пресрео је Петрове трупе на повратку са новачења у Хрватској и, након кратког сукоба, заробљава српског кнеза: „По повратку са хрватске територије, он (Петар) беше издан од Михајла, кнеза Словенског“.

Након годину дана тамновања умире, а Симеон шаље Павла Брановића да преузме српски престо. Павле ће владати тек неколико година; са престола га је збацио Захарије, миљеник византијског краља Романа I Лекапеноса (920- 944), претходно га поразивши у бици. Шта је, на крају, било са Петром, нема података у писаним изворима. Захарија је имао успеха, у неколико чарки са Бугарима, приликом учвршћивања границе, тада је неколико противничких генерала платило главом Симеонове неприпремљене војне излете. Међутим, склопивши чврст мир са Византијом, добивши гаранције да се Ромеји неће мешати у његов сукоб са Србијом, Симеон I шаље добро опремљену војску, предвођену Чаславом, на Захарија коме не преостаје ништа друго него да спаси русу главу бегом у Хрватску. Бугарска анкетира Србију, Часлав постаје њихов вазал.

У доба Часлава Клониумовића, последњег владара династије

Властимировића, српска држава је доживела највећу експанзију обухватајући територије Загоре, Рашке, Поморја, Босне, Паганије, Захумља, Травуније и Диоклеје, уједињујући их под заједничким именом Србије.

Константин Порфирогенит описује Србију од Албаније и Јадранског мора до река Саве и Мораве. Дукља, средњовековна српска држава, основана је 854. године трајући је све до прве половине XIII века, односно, до 1252. године.

Већим делом простирала се на простору данашње Црне Горе и северне

Албаније; од XI века ова област почиње се називати Зетом а од XV – Црном Гором. Те српске државе, како пише Петар Цетињски, су: „...свагда нераздвојиво имале своје владатеље банове, како пређе српскијех царих од Немањића дома,

тако и по просјеченију те царске фамилије“. Језгро државе Дукље била је област између Бока Которске и реке Бојане; састојала се од девет жупа, пет је

гравитирало Скадарском језеру (Подлужје, Лушка, Купелник, Облик, Црмница), једна је била континентална (Горска), три су биле приморске (Прапратна, Кучева,

Грбаљ). Претпоставља се да је Дукља добила назив по илирском племену Доклеата (Docleates), настањених на простору од данашње Подгорице до

Никшића; по Доклеатима, назива се антички град Диоклеја, Доклеја (Дукла,

Doclea); била је управни град римске провинције Превалис, саграђен у околини данашње Подгорице. Константин Порфирогенит вели: „Шта више, и град Диоклеју,

коју сада држе Диоклићани, исти цар Диоклецијан подиже, због чега су становници те земље названи Диоклићанима“.

Три века касније, Порфирогенита потврђује и Тома Архиђакон: „У земљи Гета која се сада зове Србија или Рашка, дао је Император, поред неке воде, саградити град који је, по својему имену, назвао Диоклејом“. Тома Сплитски, далматински хроничар и католички свештеник родом из романске патрицијске породице

Средњовековну државу Дукљу насељавали су углавном Срби, што потврђује

низ хроника и докумената од IX до XIII века. Јован Сикилица, византијски хроничар из XI века; заузимао је у Царству високе положаје куропалата, друнгара, вигле и протовестијара у свом делу Кратка историја, помињући владара Дукље Јована Владимира (990 – 1057), бележи: **„Јер, док је Трибалијом и оближњим областима Србије владао Владимир, по кћери Самуилов зет, човек правичан, мирољубив и пун врлине, прилике у Драчу биле су мирне“**. Након похода дукљанског владара Стефана Војислава, архонт Драча беше претрпео тежак пораз, о чему Сикилица пише: „Он упаде у земљу Трибала, пролазећи путевима стрмим, кршевитим, врлетним и тако тесним да упоредо два коњаника нису могла ићи. Срби су њима, како се прича, намерно дозволили и допустили да пролазе, док се он (Михаило) није бринуо нити о повратку нити је остављао довољно јаку стражу по теснацима. Проваливши, овај је пустошио и палио поља док су Срби заузели и чували теснаце и стрмовита места на путу, чекајући Михаилов повратак“. Ови извори су веома важни, не само због тога што потврђују широку распрострањеност Срба на Балкану, већ и синонимност имена Трибал, Травуњанин и Србин код византијских владара и хроничара који су, очито, вођени жељом да поистовете становнике и поданике из области Поморавља, Подунавља и дела Паноније са Србима, истицали своје право господарења над њима. Од времена династије Комнина, за Србе се користио назив Далмати, што указује на њихово присуство на тлу бивше римске провинције Далмације; кориштен је и назив Дачани за Србе насељене на североистоку. Дукљу, до краја XI века, византијски извори називају Србијом. Према објашњењу Константина Јиречека, ради се о „моди (сиц!) да се савремени народи називају античким именима,“ које је код Ромеја превладавало од XI до XIV века. Ово објашњење треба у потпуности одбацити као крајње неутемељено и произвољно, јер се дотична мода односила само на Србе, не и на остале народе. Јиречеков став очито је настао под Миленхофовим утицајем, под притиском политичких прилика.

Пишући о устанку Срба из Дукље против Византије, Сикилица се зауставља на једном интересантном догађају: „И Србија која се, после смрти цара Романа, беше одметнула, поново се покори. Јован посла цару који је боравио, како рекосмо, у Солуну, десет кентенарија злата, али брод, захваћен олујним ветром, удари на илирске обале и разби се. Злато приграби Стефан Војислав, архонт Срба који је био, пре кратког времена, побегао из Цариграда и заузео земљу Срба, протеравши оданде Теофила Еротика“. Исти догађај, описује византијски писац Кекавмен у свом делу Стратегикон где, дукљанског владара **Стефана Војислава, сматра Србином пореклом из Травуније: „Тако уради у Дукљи Травуњанин Србин, капетану Драча, Михаилу, сину логотета и уништи његову војску што бројаше преко 40000 људи“**. Ана Комнина, у делу Алексијада, српске краљеве, Михајла Војисављевића и његовог сина Константина Бодина, назива егзарсима Далмата,

просторе Дукље и Рашке – Далмацијом. Као и њени предходници, Комнина употребљава имена народа према називима старих римских провинција, такође користећи име Срби и Србија, као синонимна именима Далмата и Далмације. Разлог због чега се Срби и Србија називају Далматима и Далмацијом, објашњава ромејски историчар Јован Кинам у својој књизи Епитоме, где се види да је тврђава Рас у Далмацији а Срби јесу далматински народ.

Михаило Глика у Хроници света је мање двосмислен по питању савремених имена народа. У вези, горереченог, пораза Византинаца од стране дукљанских Срба, записује: „Када је устанак избио у Србији, гувернер Драча, који је марширао против Срба, по наредби цара, не би ли угушио устанак у Србији, окупи војску од 60 хиљада људи и умаршира у земљу Трибала, али нападне на тако неискусан начин да је проузроковао пропаст 40 хиљада људи и седам генерала“. Дукљу, као средњевековну српску државу, истиче Теодосије Хилендарац, Доментијанов ученик, у свом делу Житије светог Саве (1292): „Овај беше син великог жупана Немање, владара српског, који самодржавно владаше свим српским земљама што се зову: Диоклитија, Травунија, Далматија, на истоку се Илирији приближавајући, а на западу на Римску област наслоњени“. Према Порфиригениу, Дукља је поново насељена у доба цара Ираклија; он помиње дукљанске градове: Градац, Новиград и Лонтедоклу. На простору од Боке Которске до Бојане, створена је жупа на чијем челу је стајао архонт непознатог имена, како пише поп Дукљанин. Исти извор вели

да су га са престола скинули, после дугог ратовања, требињски кнежеви, средином X века. Први познати владар Дукље био је архонт Петар. Владао је крајем X века, познат искључиво на основу његовог пронађеног печата – данас се чува у Берлину; на њему је **написано грчким језиком: Петар, архонт Дукље, Амин. Следећи владар, кнез Јован Владимир, први пут се помиње 990.г. Сматра се Петровим потомком, његови преци су, из Травуније, владали Дукљом. Седиште му је било поред манастира Пречисте (девице) Крајинске. Био је вазал цара Самуила, оженио се његовом ћерком Косаром (Теодором). На превару је убијен 22. маја 1016. године у Преспи, од стране Самуиловог братанца Јована Владислава. Култ овог првог српског светитеља још увек је жив; његове мошти налазе се у манастиру Шин Ђон (Свети Јован) у Елбасану (Албанија).**

Вратимо се Чаславу Клониумовићу, рођеном у Преславу, престоници Првог Бугарског Царства. Фактички, све до Симеонове смрти 927. године, био је развлаштен; Србија је била део Бугарске, граничећи се са земљама кнеза Михајла Вушевића, оданог савезника Симеона I. После смрти бугарског цара, Часлав је успео да добије велику помоћ од Ромејског Царства: новчану и дипломатску, захваљујући великој наклоности императора Романа. Са добро опремљеном војском, Часлав је издејствовао поновну независност и политичку стабилност Србије све до 960.г. и битке против Мађара на Дрини, код Фоче. Предвођени хорка Кисом, за време владавине великог војводе Таксона, Мађарско војводство Мађарско војводство је основано 895.г. уједињењем више племена је извршило инвазију на Босну, а Часлав им се храбро супроставио у бици где Киса гине од руке војводе Тихомира. Норка, војна титула, односи се на заповедника војске, касније изједначена са титулом ђуле (gyula, lula) која означава господара рата Таксону, имао је титулу великог војводе са престоним местом у Секешферхевару. За овај подвиг, Часлав војводу награђује руком своје кћери. Иако поражене, мађарске трупе се нису одмах повукле већ су, на наговор Кисине удовице, извршиле ненадан ноћни напад на Чаславове трупе, негде на територији Срема. Часлав, са још неколико великодостојанственика је ухваћен, убијен и бачен у Саву.

Ево како је те догађаје описао поп Дукљанин: „Док је краљевао Часлав, угарски кнез Киш, дође са својом војском у Босну па пустошаше и пљачкаше ову покрајину. Тада краљ, сакупивши војску, супростави му се у Дринској жупанији, поред ријеке. Пошто се ту заче битка, гореречени младић Тихомил, посвуда рањавајући непријатеље, похрли па убије угарског кнеза па му посјече главу и преда је краљу. О Тихомилу бележи следеће: „ У то вријеме у предјелу Срага живљаше неки младић по имену Тихомил, син неког свештеника из села Рабике и чуваше стадо оваца неког кнеза чије је име било Будислав. И пошто је Тихомил био јако снажан,

а к томе још врстан ловац и веома брз у трчању, кад год би кнез одлазио да лови, њега би водио са собом. Једног, пак, дана док је ловио, Тихомил нехотице и случајно, штапом који је витлао рукама, удари једну кучку по имену Пелузија и убије је. Услијед тога, а нарочито што ју је кнез много волио, необично се уплаши и даде се у бјекство па пође код Часлава који га је одмах примио“. Лџетопис попа Дукљанина, наведено дело, 118 Тога дана паде небројено мноштво Угара на мјесту које прозваше Цвилино, (као рика односно цвилење стоке; тако су наине, тада, док су их убијали, Угри цвилели као свиње), по мјесту гдје је убијен кнез Киш – и то име (Цвилино) оста све до данашњег дана. Затим краљ Часлав, необично задовољан, даде Тихомилу Дринску жупанију и ожени га кћерком бана Рашке, а све то због тога што је убио кнеза Киша. Кад је, пак, кнежева жена сазнала за смрт свога мужа, оде код угарског краља и затражи од њега помоћ и војску како би осветила смрт свога мужа. Добивши веома велику војску, пође против краља Часлава и нађе га у Срему. Изненадивши краља, Угри ноћу навале на његов табор и ухвате њега и све његове сроднике. Кишова жена је наредила да их везаних руку и ногу баце у ријеку Саву. И тако би учињено. А гријех који је Часлав починио према своме оцу би освећен несрећом која је пала на његову главу: погину он и сав његов дом. Тако је земља остала без краља, па су банови почели да владају на својој територији, сваки у својим покрајинама и областима, те подјармише жупане и од њих узимаху данак, исто тако, као што је узимао краљ. Али се нико не усуђиваше да присвоји титулу краља. Тако и Тихомил, по смрти таста, владаше Рашком али се није усуђивао да се назива ни краљ ни бан, већ само велики жупан, а и због тога што је био на челу осталим жупанима Рашке. И тако су владали земљом дуго времена“.

Поп Дукљанин, Дукљу смешта, једним делом, у тзв. Црвену Хрватску, звану још и Горњом Далмацијом. Летопис је једини писани документ где се помиње име Хрватске на тлу Дукље; њу, сви византијски хроничари, везују за Србе и Србију па је, могуће, овај део наканадно убачен. Највероватније од стране Маретића, првог преводиоца Летописа **Зависност од Србије нарочито истичу титуле барских бискупа – примаса Србије, те, у том контексту, помињање српске цркве у Дукљи и Срба- Дукљана**. Неки хрватски коментатори користили су овај извор као доказ о хрватству Дукље; но, Ватрослав Јагић овакав став резолутно отклања: „У једноме од оваких манастира заподједе се, по мојем мишљењу, први основ оне словјенске хронике коју, како наприед рекосмо, безименовић поп дукљански, у XII веку, преведе са словјенскога на латински језик. Знајући ми гдје је лежао стари град Дукља, близу данашње Подгорице, знајући и то, што већ једном истакосмо, да је пред Немањино доба управо по горњој Далмацији, уз јадранско приморје, најбуднијим животом живио народ србски, имајући напoкoн, пред очима саму

садржину дукљанске кронике по латинском преводу, не требамо ни за час посумњати да се под оцием словјенским језиком разумиева језик старосрбски“.

Тихомир је владао девет година. Од 969.г. Србија постаје византијска провинција, под императором Јованом I. Област Срема претворена је у тему под управом стратега. Један од њих је био Љутовид од Захумља (1039- 1054), са титулом рашког жупана и бана од Босне: *Iupano Rassae et bano Bosnae et principii regionis Chelmanaе*. Широку власт и овлаштења, доделио му је ромејски император Михајло IV. Потоњим кнежевством Србије и Дукље (1043- 1101), владају Стефан Војислав, Михајло I и Константин Бодин Војисављевић. Историјски списи спомињу и дукљанске краљеве Михајла II и Ђорђа. У овим нестабилним временима, под притиском Византије и Бугарског Царства, српска властела је успела да очува територије и људство и потом, под династијом Немањића, доживи свој пуни процват, несрећно прекинут турским освајањима. Арапски путописац Ал Масуди је око године 947. походио Србију и о њој оставио запис како су Срби имали изванредно израђене велике вагоне на четири точка за транспорт добара и људи. Вилијам, надбискуп из Тира, **1168.г. обилазећи Србију, записује: „Богати су крдима стоке и јатима живине, неуобичајено добро снабдевени млеком, сиром, путером, месом и воском“.**

У списима византијских хриничара раног Средњег века, Срби се, осим свог правог и основног имена, називају Венетима, Антима, Спорима, Склавима и Словенима. Грегор Крек, наводи целу листу писаца који помињу историјски народ Словена као Србе и Споре, а затим у потоњим варијететима као Венете, Анте, Спале и Пале, односно: „Serben, Serbi bei Plinius (Nat.hist. VI,7), Σέρβοι und Σιρβοι bei Ptolemaios (Geogr. V.9.21), oder variirt Sporen (Σπτοροι bei Prokopios, De bello Goth, III, 14 ed. Bonneus, pg.336.3), und unter der weit verbereiteten von dem Germanen auch den südlichen Nachbarn übermitteln und in Schriften dieser wie jener gedruckenen Benennung Veneter (Venedi bei Plinius; Nat. Hist. IV,13,97, Veneti bei Tacitus; Germ. CXLVI); Ουενεδαί bei Ptolomeaios (Geogr. III 5.7), Veneti, Venedi in der Tabula Peutingeriana; Veneti, Venethae, Venetae, Vinidae, Vinidae bei Jordanes (Get. C XXIII, 119, und V. 34.) Etc.“ У страним писаним изворима, Словени се појављују као историјски народ, записан под два различита имена, зависно да ли се ради о локалном запису или историјском извору, под именом Сербска код Плинија у Природној историји; у Птолемејевој Географији се пишу као Србои или Сирби; други варијетет истог имена су Спори у Прокопијевим Готским ратовима. Међу Германима и њиховим јужним суседима, у писаним изворима и књижевности, именовани су Венетима, код Плинија Венедима, а Венетима у Тацитовој Германији; Венетаи код Птолемеја, Венети, Венеди на Појтингеровој табли те, код Јордана, су записни именом Венета, Винада

Наводећи листу страних писаца, где се помиње историјски народ Словена, као Срби или Спори, Крек следи истраживања Павела Јозефа Шафарика. Његова документација о древним поменима српског и словенског имена почиње са Кајем Плинијем Млађим (23-79.г) и Клаудијем Птоломејем (70 – 147.г.). Наставља се Јорданесом, Прокопијем из Цезареје (551), Јованом Ефешким (584), Маврикијем (582- 602), Теофилактом Симокатом (629), Фредегаром (660); затим следе: Павле Ђакон (720 – 799), Теофан (817), Ајнхард (770 – 840), Виндукинд (867), Географ Баварски (око 826 – 890), Географ из Равене (886), Алфред I (871- 901), Вулфистан и други Перипли (пре 990), Лав VI (886- 911), Ибн Фослан (921), Ибн Дустех (X век), Ал Масуди (+ 956), Константин Порфирогенит (945- 959), Ал Истахари (око 950), Ал Бекри (965), Ибн Ханкал (око 976), Титмар од Марзебурга (976- 1018), Адам Бременски (после 1076), Ебо (1151- 1158), Херборд (1158/9), Хелмолд (око 1168) и Сакс Граматик (1181- 1208). Ова хронолошка листа допуњена је још неким подацима, наведеним код Грегора Крека и Лудвига Дифенбаха у књизи, обимном делу о пореклу Европе, где се каже да су Теутонци и Словени имали заједничку баштину, пре но што су почели ратовати између себе: Ту су и Теутонци имали додир са краљевством Словена и, све док су се борили раме уз раме, никакав народ на свету није био ближи и сроднији од њих.

Књигу по којој је рађен фелтон и остала издања аутора можете пронаћи на интернет адреси: www.vandalija.co.rs